

AWIFAUNA LĘGOWA ZIEMI GŁUBCZYCKIEJ BREEDING AVIFAUNA OF GŁUBCZYCE LAND (SW POLAND)

GRZEGORZ
KOPIJ

Ziemia Głubczycka obejmuje obszar około 673 km² usytuowany w południowo-zachodniej części Śląska Opolskiego. Użytki rolne zajmują 534 km² terenu, a lasy 6,5%. Trzy miasta i 90 wsi zamieszkuje łącznie ok. 46 tysięcy mieszkańców. Ogółem odnotowano na tym obszarze 135 gatunków ptaków lęgowych, w tym 3 prawdopodobnie lęgowe, 5 dawniej lęgowych i 2 lęgowe eksterytorialne. W latach 2017–2018 po raz pierwszy na Ziemi Głubczyckiej stwierdzono następujące gatunki: nurogęś *Mergus merganser*, czapłę siwą *Ardea cinerea*, bączka *Ixobrychus minutus*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*, błotniaka łąkowego *Circus pygargus*, błotniaka zbożowego *Circus cyaneus*, żurawia *Grus grus*, brodzka piskliwego *Actitis hypoleucos*, mewę siwą *Larus canus*, rybitwę rzeczną *Sterna hirundo*,

siniaka *Columba oenas*, żołą *Merops apiaster*, orzechówkę *Nucifraga caryocathactes*, a w 2020 r. – uszatkę błotną *Asio flammeus*. Trzy gatunki: cietrzew *Lyrurus tetrrix*, kraska *Coracias garrulus* i plusz *Cinclus cinclus* jako gatunki lęgowe nie zostały potwierdzone po II wojnie światowej; natomiast brzęczka *Locustella luscinioides* nie została potwierdzona po 1987 r. Zwiększyła się liczebność następujących gatunków: błotniaka stawowego, przepiórki *Coturnix coturnix*, jastrzębia *Accipiter gentilis*, krogulca *Accipiter nisus*, pustułka *Falco tinnunculus*, pliszki górskiej *Motacilla cinerea*, kłaskawki *Saxicola rubicola*, muchołówki białoszywej *Ficedula albicollis*, kruka *Corvus corax*. Zmniejszyła się liczba gatunków, takich jak: czernica *Aythya fuligula*, bocian biały *Ciconia ciconia*, kuropatwa *Perdix perdix*, bażant *Phasianus colchicus* i gawron *Corvus frugilegus*.

Słowa kluczowe: cenzusy, agrocenoza, fragmentacja lasu, trend populacyjny, Głubczyce, *Coturnix coturnix*, *Saxicola rubicola*, *Corvus frugilegus*, *Emberiza hortulana*.

Key words: censuses, agrocenosis, forest fragmentation, population trend, Głubczyce Land, *Coturnix coturnix*, *Saxicola rubicola*, *Corvus frugilegus*, *Emberiza hortulana*.

Głubczyce Land (c. 673 km²) is situated in the south-western part of Opole Silesia, SSW Poland. Arable grounds occupy 534 km², forests – 6.5%. There are 3 towns and 90 villages with a total population of c. 46 thousands. A total of 135 breeding bird species were ever recorded in this area, including 3 probably breeding, 5 formerly breeding and 2 extraterritorially breeding. In 2017–2018, the following species were recorded for the first time in Głubczyce Land: *Mergus merganser*, *Ardea cinerea*, *Ixobrychus minutus*, *Ciconia nigra*, *Circus aeruginosus*, *Circus pygargus*, *Circus cyaneus*, *Grus grus*, *Actitis hypoleucos*, *Larus canus*, *Sterna hirundo*, *Columba oenas*, *Merops apiaster*, *Nucifraga caryocathactes* and in 2020 – *Asio flammeus*. Three species, *Lyrurus tetrrix*, *Coracias garrulus* and *Cinclus cinclus* as breeding species were not confirmed after II World War; while *Locustella luscinioides* was not confirmed after 1987. The following species have increased in numbers: *Circus aeruginosus*, *Coturnix coturnix*, *Accipiter gentilis*, *Accipiter nisus*, *Falco tinnunculus*, *Motacilla cinerea*, *Saxicola rubicola*, *Ficedula albicollis*, *Corvus corax*. Species such as *Aythya fuligula*, *Ciconia ciconia*, *Perdix perdix*, *Phasianus colchicus* and *Corvus frugilegus* have decreased in numbers.

1 | Okolice Głubczyc
fot. Grzegorz Kopij

Wstęp

Pod względem ornitologicznym Ziemia Głubczycka jest jednym ze słabiej poznanych regionów Śląska. Nie przyciągała ona większej uwagi faunistów ze względu na ubóstwo środowisk naturalnych, takich jak lasy, mokradła, rzeki i różnego rodzaju zbiorniki wodne. Teren ten ma wybitnie rolniczy charakter, z przewagą monokultur, przy czym tutejsze rolnictwo było i jest nadal silnie skolektywizowane. Środowisko jest zatem raczej niesprzyjające zarówno dla ptaków, jak i innych komponentów przyrody. Warto więc sprawdzić, jak ptaki przystosowały się do życia w takim środowisku, które gatunki tu występują i jak licznie, które zanikają, a które utrzymują się, a nawet wzrastają licznie.

Tak jak w większości innych regionów Śląska obserwacje nad ptakami, zwłaszcza rzadkimi, rozpoczęto tu dopiero na przełomie XIX i XX wieku (Kollibay 1906; Pax 1925). Z tego okresu pochodzą z Ziemi Głubczyckiej tylko nieliczne dane i spostrzeżenia dotyczące zaledwie kilku gatunków ptaków, takich jak brzegówka *Riparia riparia*, bocian biały *Ciconia ciconia*, gawron *Corvus frugilegus*, kuropatwa *Perdix perdix* czy bażant *Phasianus colchicus*.

W pierwszej połowie lat 30. XX wieku niektóre z tych gatunków były na Ziemi Głubczyckiej obiektem badań przeprowadzanych na terenie całego ówczesnego Górnego Śląska (w granicach ówczesnej rejencji opolskiej) przez Mathiasa Brink-

mana. Badał on tu przede wszystkim rozmieszczenie i liczebność bociana białego (Brinkmann 1930a; 1933b, c, d; 1934; 1935a, b), a ponadto brzegówki (Brinkmann 1933a, 1938) i gawrona (Pax 1924; Brinkmann 1930b, 1931, 1932). Otto Utte-dörfer, mieszkający przez jakiś czas w niedalekich Pawłowiczkach (powiat Kędzierzyn-Koźle), badał dietę sów i ptaków szponiastych na podstawie analizy wypluwek zebranych m.in. także w kilku miejscowościach na Ziemi Głubczyckiej (Uttendörfer 1932, 1939, 1952).

2 | Widok na Góry Opawskie z Płaskowyżu Głubczyckiego
fot. Grzegorz Kopij

Kolejnym okresem badań ornitologicznych na Ziemi Głubczyckiej były lata 1978–1987, kiedy to przeprowadzano na całym Śląsku inwentaryzacje mniej licznych i rzadszych gatunków ptaków, m.in. bociana białego, gawrona, śmieszki, brzegówki i większości ptaków szponiastych (Dyrcz i in. 1991).

Celem niniejszej pracy jest poznanie składu gatunkowego awifauny lęgowej, jej rozmieszczenia i próba oszacowania liczebności wszystkich gatunków lęgowych na całym obszarze Ziemi Głubczyckiej na początku XXI wieku oraz analiza zmian liczebności na przestrzeni ostatnich 100 lat.

Teren badań

Powiat głubczycki, będący obszarem badań, znajduje się w południowej części województwa opolskiego. Przebieg granic powiatu od roku 1810 (pruska reforma administracyjna) nie uległ zmianie, co daje możliwość różnego rodzaju porównań na przestrzeni ponad 200 lat.

Powiat głubczycki reprezentuje typowy krajobraz rolniczy, z niewielkimi fragmentami lasów. Graniczy on z Ziemią Prudnicką na zachodzie (Kopij 2007, 2017a, 2019a, 2019b), okolicami Koźla na północy (Kopij 2023d), województwem śląskim na wschodzie i Republiką Czeską od strony południowej (Kopij 2006). Większość tego obszaru zajmuje Płaskowyż Głubczycki z niewielkim fragmentem Gór Opawskich w południowo-zachodniej części (Kopij 2019a).

3 | Rybne stawy hodowlane w Zawiszycach stanowią miejsce gniazdowania takich gatunków, jak: łabędź niemy, czernica, perkoz, perkoz dwuczuby, bączek, kokoszka wodna, łyska, mewa śmieszka, rybitwa rzeczna czy trzciniak
fot. Grzegorz Kopij

Całkowita powierzchnia badanego terenu wynosi 673 km². Użytki rolne zajmują 589,0 km², z tego na grunty orne przypada 533,9 km², a na łąki i pastwiska – 31,2 km². Najwięcej gruntów ornych zajmują zboża (346,1 km², w tym pszenica ozima 230,0 km²), rzepak – 230 km², kukurydza – 62,1 km² i buraki cukrowe – 40,6 km² (Albeko 2020). Większość gleb należy do bardzo urodzajnych (I klasa – 3,1%, II – 33,4%, III – 48,1%). W gminie Kietrz działa Kombinat Rolny „Kietrz” (jedyne PGR w Polsce jaki przeżył transformację ustrojową) gospodarujący na obszarze 8500 ha (większość obszaru gminy).

Tereny zalesione zajmują na Ziemi Głubczyckiej 4400 ha (6,5%). Większe lasy (>100 ha) położone są tylko w Górach Opawskich, koło Głubczyc, Rakowa i Rozumic (Kopij 2021a, 2022b, 2023a).

W obrębie badanego obszaru znajdują się trzy miasta – Głubczyce (12 552 mieszkańców w 2019 r.), Kietrz (6076 w 2016 r.) i Baborów (2954 w 2016 r.) oraz 90 wiosek. Obszar w 2019 r. zasiedlało 45 552 osób (GUS, Polska; www.bdl.stat.gov.pl), co daje średnie zaludnienie 68 osób/km².

W okolicach Zawiszyc, Nasiedla, Chróścielowa i Wojnowic utworzono kilkuhektarowe rybne stawy hodowlane.

Łączna powierzchnia wszystkich stawów wynosi 77 ha. Główną rzeką odwadniającą Ziemię Głubczycką jest Psina (całkowita długość rzeki – 49,3 km; powierzchnia zlewni 522 km²), która w sąsiadującym powiecie raciborskim bezpośrednio uchodzi do Odry. Jej dopływem jest Troja (z dopływami Krzanówka, Morawa, Osta i Potok Rozumicki), Złotnik i Sucha Psina.

Na Ziemi Głubczyckiej znajdują się dwa rezerwaty przyrody: „Gipsowa Góra” i „Rozumice”. Góry Opawskie są chronione jako obszar sieci Natura 2000 (PLH1600018); również rezerwat „Rozumice” ma taki status (PLH160018). Utworzono tu także trzy obszary chronionego krajobrazu: Wronin-Maciowakrze, Mokre-Lewice i Las Głubczycki.

Materiał i metody

Obserwacje przeprowadzono w latach 2017–2018. W terenie spędzono łącznie 32 dni (12 dni w 2017 r. i 20 dni w 2018 r.), większość w maju i czerwcu (2017 r.: V/7 dni, VI/ 5 dni, VII/ 0 dni, w 2018 r. odpowiednio V/9, VI/9 i VII/2 dni). Na obszarach otwartych przemieszczano się zwykle rowerem, w lasach i nad zbiornikami wodnymi – pieszo. Zwracano szczególną uwagę na rzadkie i średnio liczne gatunki ptaków, każdorazowo określając ich status lęgowy (według kryteriów przyjętych w metodzie atlasowej; por. Sikora i in. 2007). Dwa stwierdzenia osobnika w odpowiednim środowisku i wykazującego oznaki gniazdowania w tym samym miejscu w odstępie przynajmniej dwutygodniowym były interpretowane jako para lęgowa, co jest ogólnie przyjętym kryterium (por. Bibby i in. 2012).

4 | Bogactwo awifauny Lasu Głubczyckiego obejmuje m.in. takie dominujące gatunki, jak: kos, śpiewak, zięba, kapturka, bogatka, turkawka, rudzik
fot. Grzegorz Kopij

Charakterystyka gmin powiatu głubczyckiego w 2016 roku

Parametr/Nazwa gminy	Głubczyce	Kietrz	Baborów	Branice	Razem
Powierzchnia [km ²]	294,3	139,9	117,0	121,9	673,1
Użytki rolne [%]	80	88	89	89	346
Lasy [%]	11	2	3	1	17
Ludność	18 679	11 147	6127	6718	45 552
Liczba osób na km ²	52,4	79,8	52,4	55,2	67,7
Liczba wiosek	46	12	11	21	90

Systematyczny przegląd gatunków

Łabędź niemy | *Cygnus olor*

W latach 2017–2018 na stawach koło Zawiszyc stwierdzono 2 pary lęgowe (Kopij 2023c), gdzie gatunek ten gniazduje od co najmniej 2003 r. (G. Hebda – niepubl.). W latach 1978–1987 nie był stwierdzony jako lęgowy (Dyrz i in. 1991), ale według informacji uzyskanej od miejscowej ludności gniazdował w tym okresie w parku miejskim w Głubczycach.

Krzyżówka | *Anas platyrhynchos*

Średnio liczna, lęgowa na stawach, wzdłuż rzek i kanałów.

UWAGA!

Gwiazdki oznaczają gatunki stwierdzone po raz pierwszy jako lęgowe w latach 2017–2018, krzyżyki – gatunki dawniej lęgowe, ale nie stwierdzone jako takie w latach 2017–2018

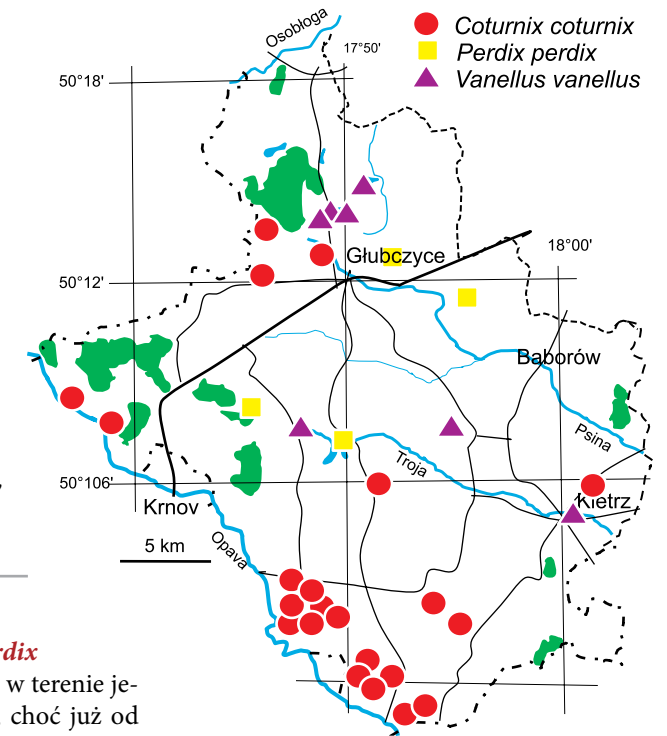
*Nurogęs | *Mergus meraganser*

Parę z 8 małymi pisklętami widziano 28.05.2018 r. przy ujściu Opawicy do Opawy na przedmieściach Karniowa, tuż przy polsko-czeskiej granicy.

Czernica | *Aythya fuligula*

W obu sezonach w latach 2017 i 2018 jedna para gniazdowała na stawach koło Zawiszyc. W 2003 r. na stawach tych miało gniazdować 5 par (G. Hebda – niepubl.).

5 | Para łabędzi niemych z młodymi na stawach koło Zawiszyc
fot. Grzegorz Kopij

6 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych przepiórki, kuropatwy i czajki w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Kuropatwa | *Perdix perdix*

W latach 2017–2018 wykryto w terenie jedynie 4 pary lęgowe (ryc. 6), choć już od wielu lat wstrzymano na nie polowania. Pax (1925) podaje, że w całym ówczesnym powiecie głubczyckim w okresach łowieckich 1885/1889 pozyskiwano 41–50 os./km², czyli łącznie 20–25 tysięcy osobników. W okresie łowieckim 1963/1964 w granicach ówczesnego powiatu głubczyckiego pozyskano już tylko 2590, a w 1973/1974 – 966 osobników (Kopij 1997) i podobnie w okresie łowieckim 1978/1979, kiedy to pozyskiwano nieco ponad 20 osobników na 10 km², czyli nieco ponad 1500 osobników w całym powiecie. W okresie łowieckim 1988/1989 w gminie Głubczyce pozyskano 11–20 os./10 km², a w pozostałych gminach mniej niż 5 os./10 km², czyli 500–750 osobników w całym powiecie (Kopij 1997).

Przepiórka | *Coturnix coturnix*

W latach 2017–2018 wykazano 22 pary lęgowe (ryc. 6). Była więc znacznie liczniejsza niż kuropatwa. W latach wcześniejszych była jednak od niej wyraźnie rzadsza, np. w latach 1978–1987 wykazana była tylko na 2 stanowiskach (koło Baborowa i Rozumic; Dyrz i in. 1991). Podobnie tyl-

ko 2 stanowiska wykazano w latach 1996 i 2002 (koło Opawicy i Lenarcic; Czapulak i Wróblewska-Sabaj 2003).

Bażant | *Phasianus colchicus*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 28 tokujących samców (Kopij 2022a). Gniazduje także w podmiejskich ogródkach działkowych. Według Paxa (1925) w okresie łowieckim 1885/1886 pozyskiwano w powiecie głubczyckim ponad 400 os./100 km², czyli szacunkowo 2 tysiące osobników w całym powiecie, a więc o rząd wielkości mniej niż kuropatwy. W okresie łowieckim 1963/1964 pozyskano na Ziemi Głubczyckiej 300 osobników; w 1968/1969 – 966 osobników, w 1973/1974 – 2652 osobników (Kopij 1997). W okresie łowieckim 1978/1979 pozyskiwano ponad 20 osobników z 10 km² (czyli ok. 1000 osobników w całym powiecie), w 1988/1989 – w gminie Głubczyce: 11–20 os./10 km², w pozostałych gminach: poniżej 5 os./10 km², czyli 500–750 osobników w całym powiecie (Kopij 1997).

+Cietrzew | *Lyrurus tetrix*

Według pruskich statystyk, w sezonie łowieckim 1885/1886 w granicach powiatu głubczyckiego zastrzelono jednego koguta (Pax 1925). Później już nie był notowany.

Perkozek | *Tachybaptus ruficollis*

W 2018 r. para gniazdowała na stawie koło Pilegrzymowa, a w 2003 r. – na stawach koło Zawiszyc (G. Hebda – niepubl.).

Perkoz dwuczuby |

Podiceps cristatus

W 2017–2018 2 pary gniazdowały na stawach koło Zawiszyc; w 2003 r. gniazdowało tam 5 par (G. Hebda – niepubl.).

*Czapla siwa | *Ardea cinerea*

W 2020 r. zajęte gniazdo znaleziono koło Chróstna (Beuch i in. 2021). Wcześniej nigdy nie była notowana jako lęgowa (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzcz i in. 1991).

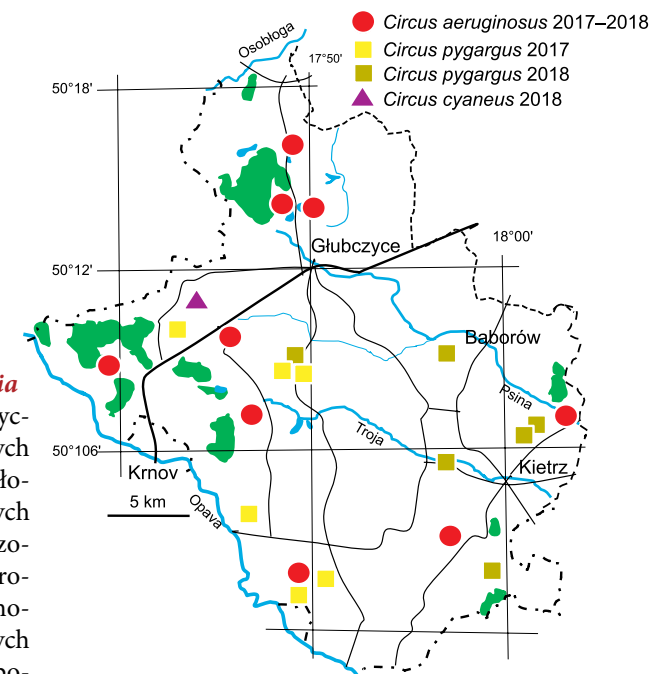
*Bączek | *Ixobrychus minutus*

W latach 2017 i 2018 po 2 pary gniazdowały na stawach koło Zawiszyc (Kopij 2023c).

*Bocian czarny | *Ciconia nigra*

W 2017 r. jedna para, gniazdująca po czeskiej stronie, zalatywała na żer w okolice Opawicy. W XIX i XX w. nie stwierdzano gniazdowania (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzcz i in. 1991; Kopij 2015b).

7 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych błotniaków: stawowego, łąkowego i zbożowego w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Bocian biały | *Ciconia ciconia*

W 2017 r. w powiecie głubczyckim stwierdzono 25 par lęgowych (HPa): 20 par z odchowanymi młodymi (HPm) oraz 5 par bez lotnych młodych (HPo). W 2018 r. pozostało 20 par, z których 15 par wyprowadziło 33 młode, a 5 par nie odchoowało młodych. We wcześniejszych latach (2009–2015) stan liczebny populacji tego ptaka był wyższy (26–29 par) (Joachim i Artur Siekiera). W 1907 r. zinwentaryzowano w powiecie głubczyckim 24 gniazda (łącznie zajęte i niezajęte), w 1922 – wykryto 16 gniazd (wszystkie umieszczone były na drzewach; tylko 7 z nich było zajęte przez pary lęgowe; Pax 1925); 1928 – 3, 1929 – 2, 1930 – 2, 1931 – 2, 1932 – 2, 1933 – 5, 1934 – 9 par lęgowych (Brinkmann 1930a, 1933a, d, 1934, 1935a, b), 1974 – 21, 1975 – 19, 1976 – 19 par lęgowych (Profus i Mielczarek 1981), 1984: ok. 20, 2004 – 37 par lęgowych (Kopij i in. 2001; Profus 2006). W 2014 r. zinwentaryzowano 39 gniazd i 28 par lęgowych (Sztwiertnia i in. 2018).

Trzmielojad |

Pernis apivorus

W latach 2017–2018 wykazano 2 pary lęgowe (ryc. 11). W latach 1978–1987 gniazdował w lesie między Pietrowicami a Zopowami (Dyrzcz i in. 1991).

8 | Para bażantów. Gatunek na Ziemi Głubczyckiej wykazuje spadek liczebności
fot. Grzegorz Kopij

9 | Młody bocian biały
fot. Grzegorz Kopij

Błotniak stawowy |

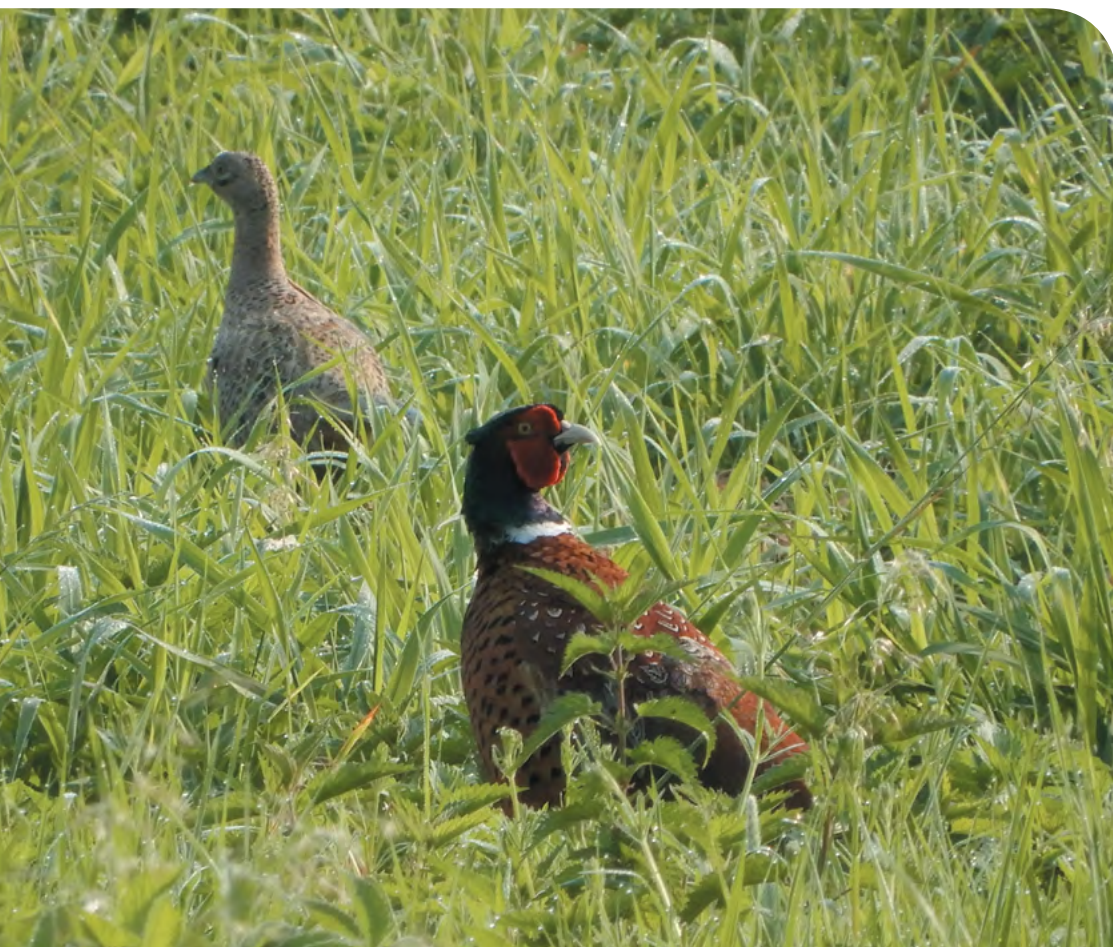
Circus aeruginosus

W latach 2017–2018 wykazano 9 par lęgowych (ryc. 7). Przed 2010 r. nie był notowany jako gatunek lęgowy (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzcz i in. 1991). W latach 2011–2015 wykazano 5 par lęgowych w pobliżu następujących miejscowości: Baborów, Księża Pole, Branice, Włodzienin i rezerwat przyrody „Gipsowa Góra” (Cempulik i Lewandowska 2016).

*Błotniak zbożowy |

Circus cyaneus

W latach 2017–2018 wykazano terytorium lęgowe między wsiami Zopowy i Równe (ryc. 7). Dawniej nienotowany (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzcz i in. 1991).

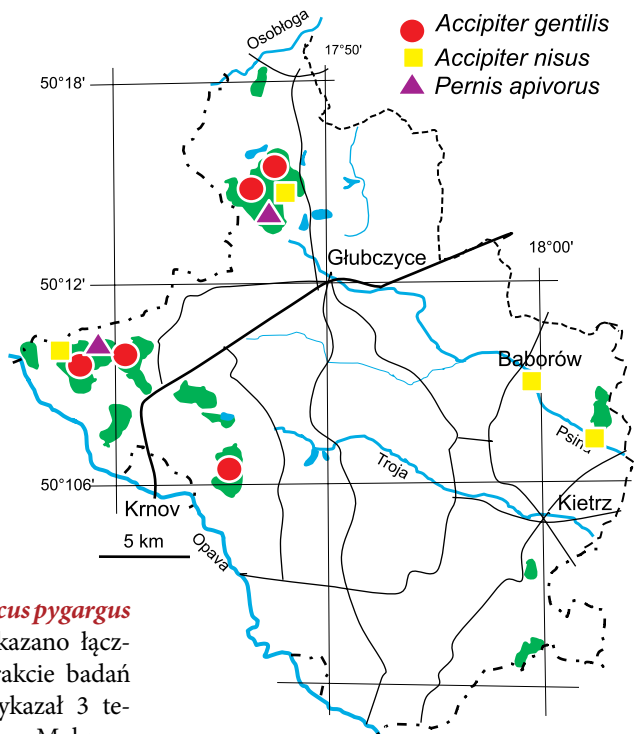

10 | Wieś Włodzienin – w okolicach tej miejscowości wykryto pary błotniaka stawowego i łąkowego fot. Grzegorz Kopij

Błotniak łąkowy | *Circus pygargus

W roku 2017, jak i 2018 wykazano łącznie po 6 par lęgowych. W trakcie badań w latach 2017–2018 autor wykazał 3 terytoria lęgowe koło Baborowa, Mokrego i Rozumic (ryc. 7). Podczas realizacji programu czynnej ochrony lęgów błotniaka łąkowego na Opolszczyźnie w 2017 r. na obszarze całego powiatu głubczyckiego stwierdzono występowanie 6 par błotniaka łąkowego – po 1 parze koło miejscowości Równe, Jakubowice, Wysoka i Branice oraz 2 pary koło Włodzienina Kolonii. W r. 2018 na tym samym obszarze gniazdowały 4 pary tego gatunku – po 1 parze koło Bogdanowic Kolonii i Nowej Cerekwi oraz 2 pary koło Langowa (Piotr Zabłocki, Baza danych Działu Przyrody Muzeum Śląska Opolskiego). Pojedyncze łęgi błotniaków łąkowych na terenie badań stwierdzono także: w 2013 r. – parę koło Dziećmarowa i 4 pary koło Boguchwałowa oraz w 2014 r. – 5 par koło miejscowości Bogdanowice Kolonia (Piotr Zabłocki, Baza danych Działu Przyrody Muzeum Śląska Opolskiego). Z lat wcześniejszych brak dowodów lęgowości (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzc i in. 1991). W dniu 19.06.1999 r. autor obserwował także samca błotniaka łąkowego w powiecie prudnickim – między Górcznem a Szonowem – blisko północnej granicy terenu badań (Kopij 2019b).

11 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych i rewirów jastrzębia, krogulca i trzmielojada w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Bielik | *Haliaeetus albicilla

Od ok. 2010 r. zajęte są 3 gniazda w okolicach: Ściborzyc Małych, Opawicy i Chróstna (Czubat i Stelmaszyk 2016). W niektóre lata nie gniazduje w tych lokalizacjach albo łęgi kończą się niepowodzeniem, jak np. w 2017 r. koło Opawicy. Do 2006 r. nienotowany na Ziemi Głubczyckiej jako lęgowy (Pax 1925; Dyrzc i in. 1991; Kopij 2011b, 2015b).

Jastrząb | *Accipiter gentilis*

W latach 2017–2018 wykazano 5 par lęgowych (ryc. 11). W latach 1978–1987 niewykazany (Dyrzc i in. 1991).

Krogulec | *Accipiter nisus*

W latach 2017–2018 stwierdzono 4 rewiry par lęgowych koło Tłustomostów, Dzielowa, w Lesie Głubczyckim i Górach Opawskich koło Opawicy (ryc. 11). W latach 1978–1987 prawdopodobnie gniazdował koło Baborowa (Dyrzc i in. 1991).

12 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych myszołowa w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Myszołów | *Buteo buteo*

W latach 2017–2018 wykazano 33 pary lęgowe (ryc. 12).

Orlik krzykliwy | *Clanga pomarina*

W 1995 r. para wyprowadziła jedno pisklą w gnieździe koło Osobłahy w Republice Czeskiej tuż przy polskiej granicy (Kondělka i Petro 2007).

Pustułka | *Falco tinnunculus*

W latach 2017–2018 policzono w sumie 15 par lęgowych (ryc. 13). W latach 1978–1987 zinwentaryzowano 4 pary (Dyrzc i in. 1991).

Derkacz | *Crex crex*

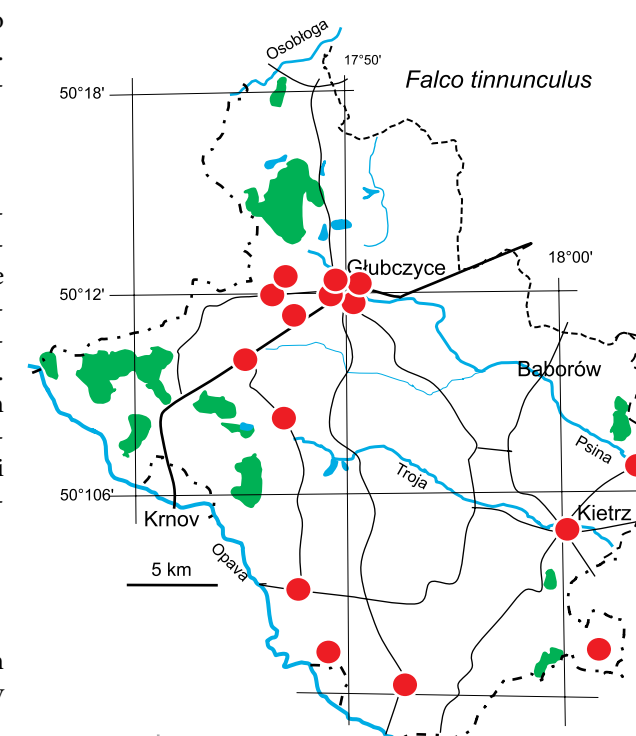
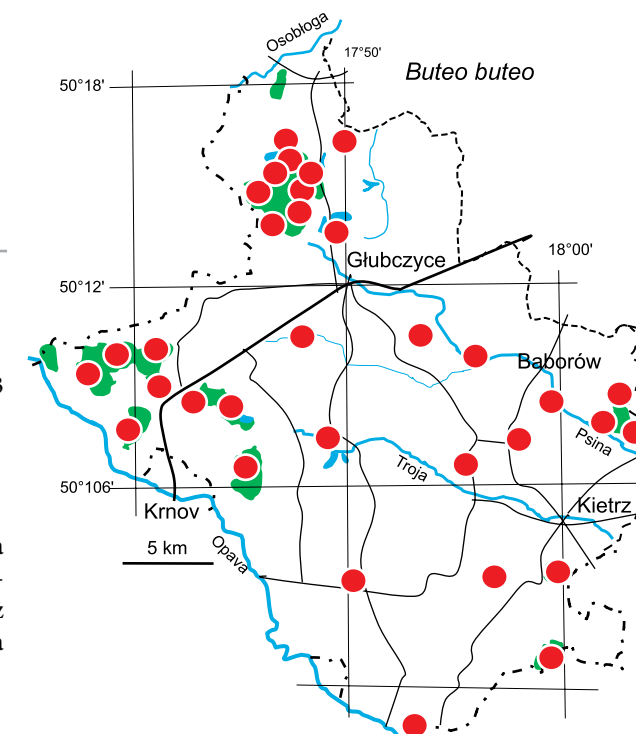
W latach 2017–2018 niestwierdzony. W latach 1998–2002 wykazano 3 odżywające się samce w miejscowościach: Pomorzowiczki (łąki), Klisino (łąki w dolinie Osobłogi) i Opawica (G. Hebda – niepubl.). W latach 1978–1987 znane były 2 stanowiska, zapewne z pojedynczymi parami, koło Baborowa i Głubczyc (Dyrzc i in. 1991).

Kokoszka wodna | *Gallinula chloropus*

W latach 2017–2018 na stawach koło Zawiszyc gniazdowały 2 pary (Kopij 2023c).

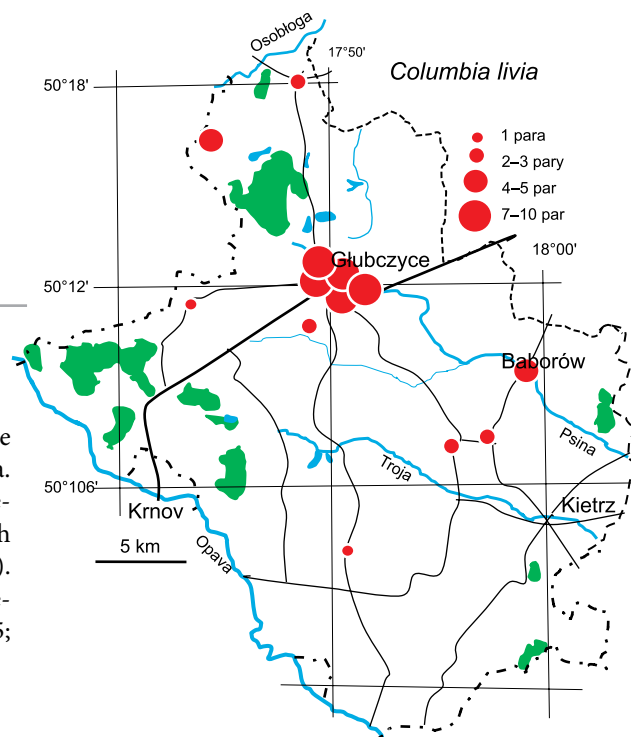
Łyska | *Fulica atra*

W 2003 r. jedna para gniazdowała na stawach koło Zawiszyc (G. Hebda – niepubl.).

13 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych pustułki w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

14 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych gołębia miejskiego
w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

*Żuraw | *Grus grus*

W 2018 r. prawdopodobnie gniazdował w dolinie Złotnika. Od 2007 r. gniazduje też w Czechach na stawach koło Slezskich Pavlovic (Kondělka i Petro 2008). Dawniej nienotowany jako lęgowy (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrz i in. 1991; Kopij 2015b).

Drop | *Otis tarda*

E. Drescher w dniu 13.02.1912 r. widział samicę koło Kwiatonowa (Pax 1925), nie był to jednak osobnik osiadły.

*Brodzic piskliwy |

Actitis hypoleucos

W 2017 r. prawdopodobnie gniazdował nad Opawą między Wiechowicami a Branicami. Wcześniej nienotowany (Pax 1925; Dyrz i in. 1991).

Czajka | *Vanellus vanellus*

W latach 2017–2018 wykazano 7 par lęgowych (ryc. 6).

*Mewa śmieszka |

Chroicocephalus ridibundus

W 2018 r. 2 pary prawdopodobnie gniazdowały na stawach koło Zawiszyc. Dawniej nienotowana (Kollibay 1906; Pax 1925; Stadie 1929; Brinkmann 1944; Dyrz i in. 1991).

*Rybitwa rzeczna | *Sterna hirundo*

W latach 2017 i 2018 pojedyncze pary mogły gniazdować na stawach koło Zawiszyc (Kopij 2023c). Dawniej nienotowana (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrz i in. 1991).

Gołąb miejski | *Columba livia* forma urbana

W latach 2017–2018 wykazano 13 stanowisk lęgowych; 35–50 par odnotowano w Głubczycach, 5–10 par w Baborowie i 5 w Wódce (ryc. 14).

*Siniak | *Columba oenas*

W latach 2017–2018 2 pary stwierdzono w środkowej części lasów Gór Opawskich (Kopij 2023b). W latach 1978–1987 niewykazany (Dyrz i in. 1991).

Grzywacz | *Columba palumbus*

Stwierdzony w 23 spośród 84 odwiedzonych wiosek (26%) w łącznej liczbie 29 par (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 25 par lęgowych (Kopij 2022a). W Lesie Głubczyckim należał w 2017 r. do subdominantów (2,1%) (Kopij 2021a). Licznie też gniazduje w miastach, gdzie w parkach miejskich jest wręcz dominantem (Kopij 2017b, 2018).

15 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych turkawki
w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

Sierpówka |

Streptopelia decaocto

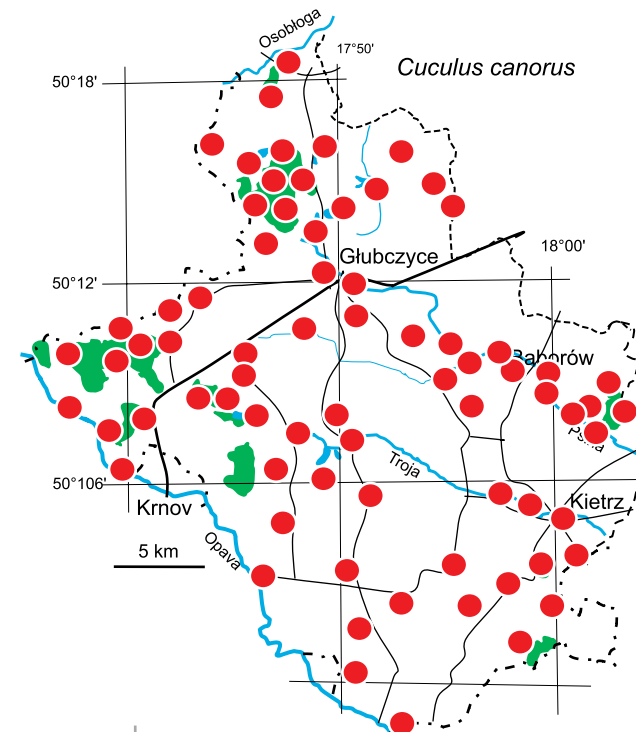
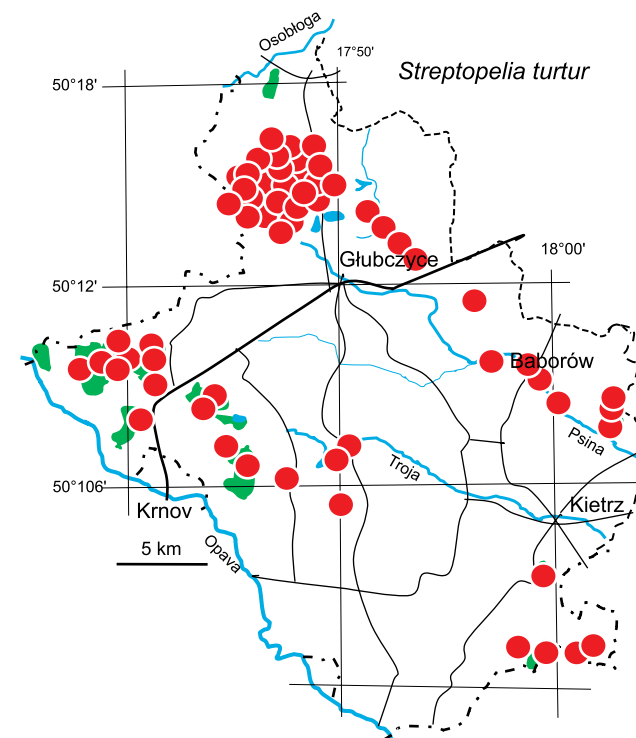
Po raz pierwszy stwierdzona w powiecie głubczyckim jako lęgową w 1945 r. w Głubczycach (Nowak 1958). Równocześnie jest to najstarsze stwierdzenie lęgu na Śląsku (Dyrz i in. 1991). W latach 2017–2018 jej liczebność w samych tylko Głubczycach oszacowano na 60–100 par, w Kietrz: 50–70 i w Baborowie: 35–50. W tymże okresie wykazana w 69 spośród 84 odwiedzonych wiosek (80%) w łącznej liczbie 313 par; była tam dominantem (Kopij 2023b); najwięcej par wykazano w Gałuszowicach (14), Nasiedlu (14), Branicach i Lisieciach (po 11). W zadrzewieniach poza osiedlami ludzkimi zanotowano 10 par (Kopij 2022b).

Turkawka | *Streptopelia turtur*

W latach 2017–2018 wykazano 61 gruchających samców, w tym 27 w Lesie Głubczyckim (ryc. 15). W lasach Gór Opawskich był w latach 2017–2018 gatunkiem subdominującym (2,7%) (Kopij 2023a). W wioskach i miastach niewykazana.

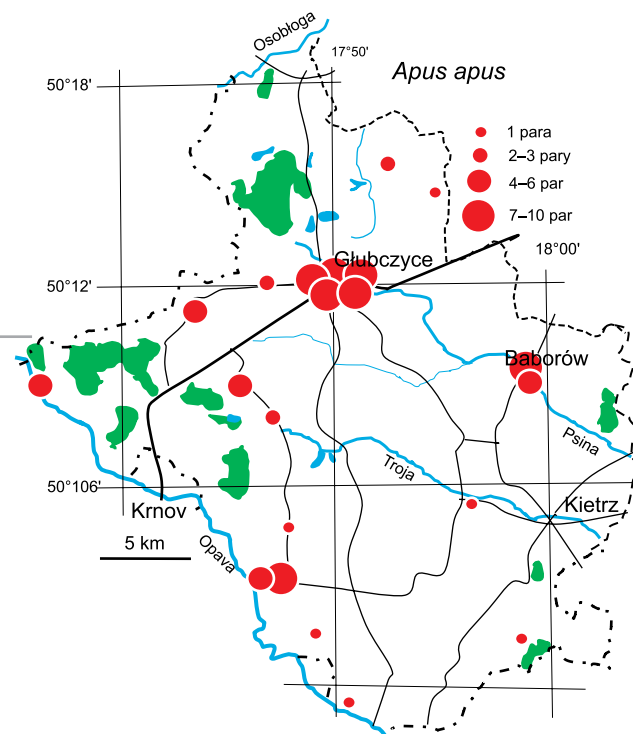
Kukułka | *Cuculus canorus*

W latach 2017–2018 wykazano obecność „kukających” samców w 74 rewirach (ryc. 16).

16 | Rozmieszczenie rewirów samców
kukułki w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

17 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych jerzyka w latach
2017–2018 na Ziemi
Głubczyckiej

Płomykówka | *Tyto alba*

W latach 1978–1987 znano tylko jedno stanowisko w Baborowie (Dyrzcz i in. 1991). Później, w latach 1998–2003 wykazana jako lęgowa na 5 stanowiskach: w Kietlicach, Klisinie, Pomorzowicach, Królowych i Rozumicach (Gorczewski i in. 2007).

Puchacz | *Bubo bubo*

W latach 1997–1998 para gniazdowała w czynnym kamieniołomie w Braciszowie, lęg uległ jednak zniszczeniu (G. Hebda – niepubl.).

Sóweczka | *Glaucidium passerinum*

Jednego osobnika widziano w Zopowach w dniu 19.01.1985 r. (Dyrzcz i in. 1991); być może był to nawet osobnik osiadły w pobliskich górskich lasach.

Pójdźka | *Athene noctua*

W 2017 r. wykazano gniazdowanie we wsi Mokre. W latach 1978–1987 znana była z okolic Baborowa (Dyrzcz i in. 1991).

Puszczyk | *Strix aluco*

Średnio liczny gatunek lęgowy.

*Uszatka błotna | *Asio flammeus*

W dniu 4.06.2020 r. podczas prac rolnych na terenie gminy Baborów znaleziono w uprawie lucerny gniazdo z 6 jajami. Kolejne gniazdo z 2 pisklętami znaleziono w uprawie pszenicy 3.07.2020 r. (Rubacha i in. 2022). Nigdy wcześniej nie notowa-

no gniazdowania na Ziemi Głubczyckiej (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrzcz i in. 1991).

Uszatka | *Asio otus*

Nieliczna. Znana jedynie z Głubczyc i okolic wsi Mokre.

Jerzyk | *Apus apus*

W latach 2017–2018 znaleziono 26 kolonii lęgowych. W Głubczycach gniazdowało 35–50 par i po 11–16 w Baborowie i Branicach oraz łącznie 24–33 par w pozostałych koloniach (ryc. 17). Jedna para gniazdowała w 2018 r. w norcie w piaskowni w kolonii brzegówki koło wsi Zopowy.

Zimorodek | *Alcedo atthis*

W 2017–2018 gniazdował nad rzeką Opawicą koło wsi Opawica, a w latach 1978–1987 nad rzeką Psiną koło Baborowa (Dyrzcz i in. 1991).

+Kraska | *Coracias garrulus*

Pax (1925) określał ją jako rzadką na Ziemi Głubczyckiej. Nie podaje jednak żadnych konkretnych miejsc. Mógł się on opierać na nieak-

18 | Pójdźka – gniazdowała na Ziemi
Głubczyckiej w okolicach Baborowa i Mokrego
fot. Grzegorz Kopij

19 | Piaskownia koło Kietlic – miejsce kolonijnego gniazdowania żółni
fot. Grzegorz Kopij

20 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych dzięcioła średniego, dzięciołka i krętogłowa w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

tualnych już wtedy danych z początku XX w. (Kollibay 1906).

*Żółńca | *Merops apiaster*

W latach 2017–2018 gniazdowała w 2 koloniach: w piaskowniach koło Lubotynia (2 pary) i koło Kietlic (2 pary; mogło być tu ich więcej, naliczono bowiem kilkanaście norek). Dawniej nienotowana na Ziemi Głubczyckiej (Pax 1925; Dyrz i in. 1991). Są to pierwsze stwierdzenia lęgów na tym obszarze.

Dudek | *Upupa epops*

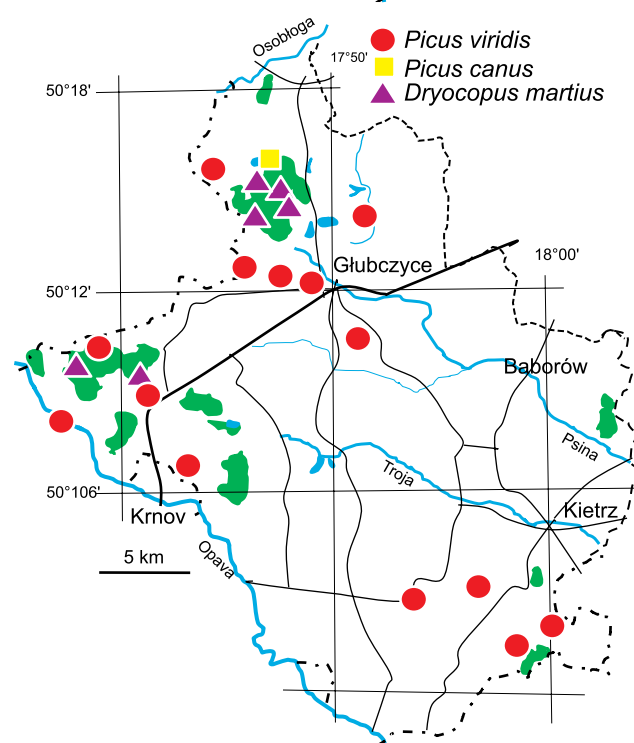
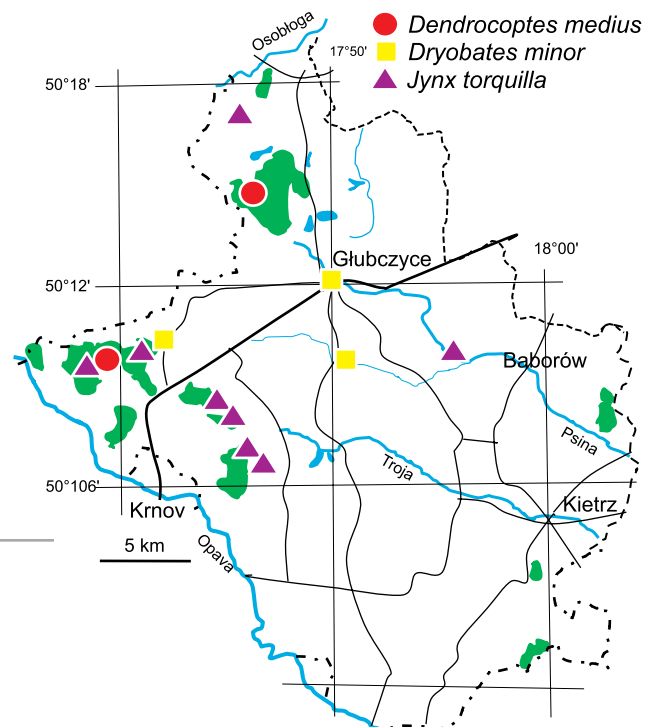
W 2017 r. gniazdował koło Lewic. W latach 2004–2007 nie stwierdzony (Kopij 2015a), ale w latach 1978–1987 był lęgowy koło Kietrza (Dyrz i in. 1991).

Krętogłównik | *Jynx torquilla*

W latach 2017–2018 wykazano 8 par lęgowych (ryc. 20).

Dzięcioł zielonosiwy | *Picus canus*

W latach 2017–2018 wykazano jedną parę lęgową (ryc. 21). W latach 1978–1987 znane były 2 stanowiska nad rzeką Psiną: koło Baborowa i Babic (Dyrz i in. 1991).

21 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych dzięciołów: zielonego, zielonosiwego i czarnego w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

22 | Młody dzięcioł zielony
fot. Grzegorz Kopij

Dzięcioł zielony | *Picus viridis*

W latach 2017–2018 wykazano 14 rewirów par tego dzięcioła (ryc. 21).

Dzięcioł czarny | *Dryocopus martius*

W latach 2017–2018 wykazano 6 par lęgowych (ryc. 21).

Dzięcioł duży | *Dendrocopos major*

W Lesie Głubczyckim należał w 2017 r. do subdominantów (3,6%) (Kopij 2021a). Również w lasach Gór Opawskich był w latach 2017–2018 gatunkiem subdominującym (3,1%) (Kopij 2023b). Gniazdował też w parkach podworskich i miejskich – w parku miejskim im. Sybiraków w Głubczycach w 2017 roku wykryto 2 pary lęgowe (Kopij 2017b).

Dzięcioł średni | *Dendrocoptes medius*

W latach 2017–2018 wykazano jedynie 2 pary lęgowe (ryc. 20).

Dzięciołek | *Dryobates minor*

W latach 2017–2018 wykazano 3 pary lęgowe (ryc. 20).

Skowronek | *Alauda arvensis*

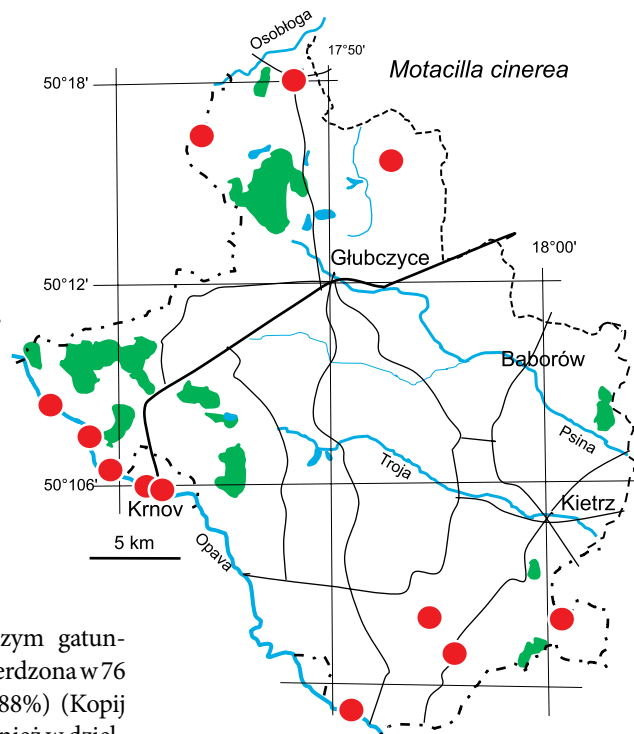
Najliczniejszy gatunek lęgowy pól uprawnych.

Brzegówka | *Riparia riparia*

W latach 2017 i 2018 kolonia licząca około 80 norek znajdowała się w piaskowni koło wsi Zopowy. W 1922 r. istniała kolonia licząca około 100 par w Rakowie i druga kolonia licząca około 40 par w Głubczycach (Pax 1925; Brinkmann 1938). W 1937 r. i w latach 1978–1987 nie była wykazywana jako lęgowa (Brinkmann 1938; Dyrz i in. 1991). W latach 1998–2002 funkcjonowały 2 kolonie: koło wsi Zopowy (liczyła do 143

23 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych pliszki górskiej w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

norek; istniała też w latach 2017–2018) i w piaszczyni znajdującej się w odległości kilometra na wschód od wsi Królowe (maksymalnie 40 norek) (G. Hebda – niepubl.).

Dymówka |

Hirundo rustica

Obok wróbla była najliczniejszym gatunkiem lęgowym w wioskach. Stwierdzona w 76 spośród 84 badanych wiosek (88%) (Kopij 2023b). Dość licznie lęgowa również w dzielnicach willowych w Głubczycach (Kopij 2017b).

Oknówka |

Delichon urbicum

Stwierdzona w 54 spośród 84 badanych wiosek (62%). Nie znaleziono tam kolonii liczących więcej niż 20 gniazd (Kopij 2023b). Licznie gniazduje w miastach w Głubczycach i Kietrze (Kopij 2017b, 2018).

Świergotek drzewny |

Anthus trivialis

Średnio licznie lęgowa w lasach.

Pliszka żółta |

Motacilla flava

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 115 par lęgowych (Kopij 2022a).

Pliszka górska |

Motacilla cinerea

W latach 2017–2018 stwierdzono 12 par lęgowych, w tym 6 na przygranicznych rzekach Opawa-Opawica (ryc. 23). Dawniej była notowana na tym obszarze, ale w mniejszej liczbie par (Kollibay 1906; Pax 1925; Dyrz i in. 1991).

Pliszka siwa |

Motacilla alba

Stwierdzona w 25 spośród 84 badanych wiosek (29%) w łącznej liczbie 32 par (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 24 pary lęgowe (Kopij 2022a).

Strzyżyk |

Troglodytes troglodytes

W Lesie Głubczyckim należał do subdominantów (2,7%) (Kopij 2021a), a w lasach Gór Opawskich – do gatunków recesywnych (Kopij 2023a). Stwierdzony także w 12 spośród 84 badanych wiosek (14%) w łącznej liczbie 17 par (Kopij 2023b). W miastach niestwierdzony.

+Pluszcz |

Cinclus cincus

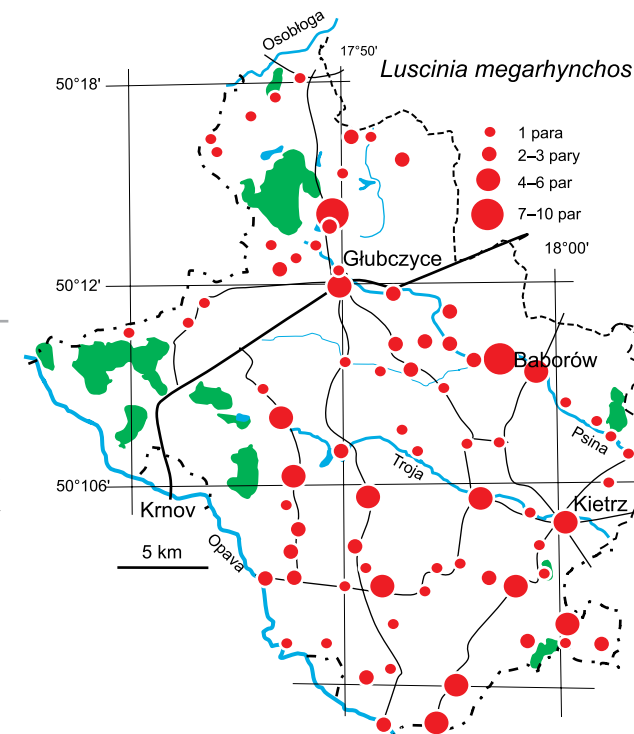
Według Paxa (1925) stanowisko lęgowe znajdowało się na rzece Opawica koło wsi Opawica. Potem nienotowany jako lęgowa, ani w latach 1978–1987 (Dyrz i in. 1991), ani w latach 2017–2018.

Pokrzywnica |

Prunella modularis

Nielicznie lęgowa w lasach. Nie stwierdzona w obrębie wsi i miast.

24 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych słowika rdzawego w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Rudzik |

Erithacus rubecula

W Lesie Głubczyckim należał w 2017 r. do dominantów (6,8%) (Kopij 2021a), a w lasach Gór Opawskich – do subdominantów (3,1%) (Kopij 2023a).

Słowik rdzawy |

Luscinia megarhynchos

W latach 2017–2018 wykryto 75 stanowisk z 144–235 parami lęgowymi i rewirami par (ryc. 24).

Kopciuszek |

Phoenicurus ochruros

Stwierdzony w 69 spośród 84 badanych wiosek (80%) w łącznej liczbie 157 par; był tam subdominantem; proporcja „kopciuszek : pleszka” wynosiła: 0,85 : 0,15 ($n = 81$ par) (Kopij 2023b). Najwięcej par ($n = 7$) wykazano w Równem i Lisięcicach ($n = 6$) (Kopij 2023b). Licznie gniazduje także w miastach.

Pleszka |

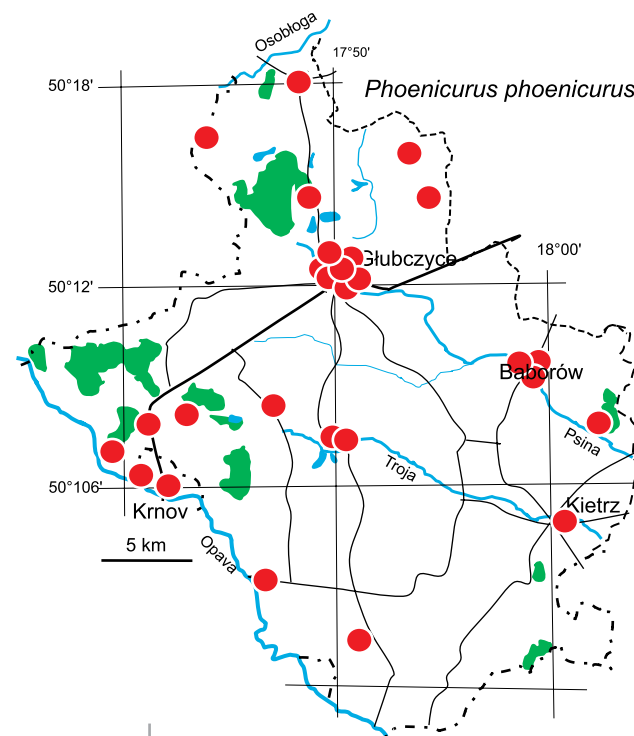
Phoenicurus phoenicurus

W latach 2017–2018 wykazano 27 par lęgowych (ryc. 25). Stwierdzona w 12 spośród 84 badanych wiosek (14%) w łącznej liczbie 13 par (Kopij 2023b).

Pokląska |

Saxicola rubetra

W latach 2017–2018 wykazano 11 par lęgowych (ryc. 26).

25 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych pleszki w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

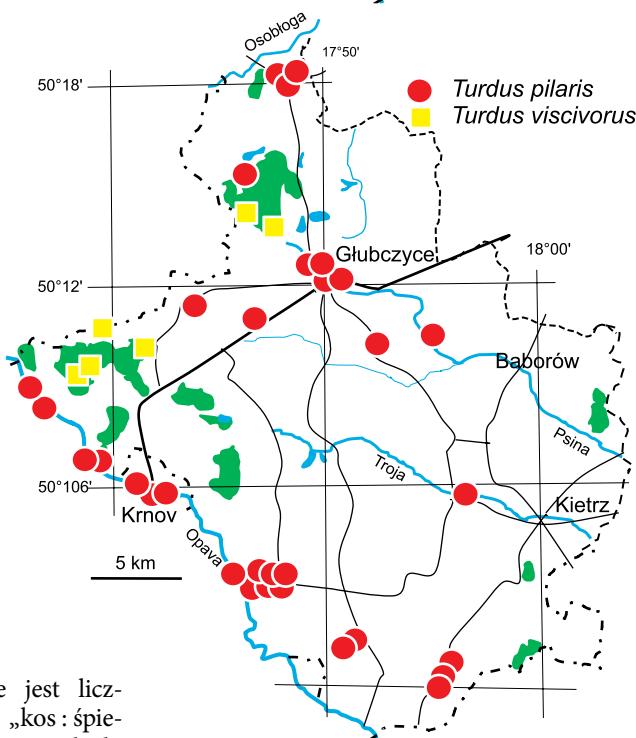
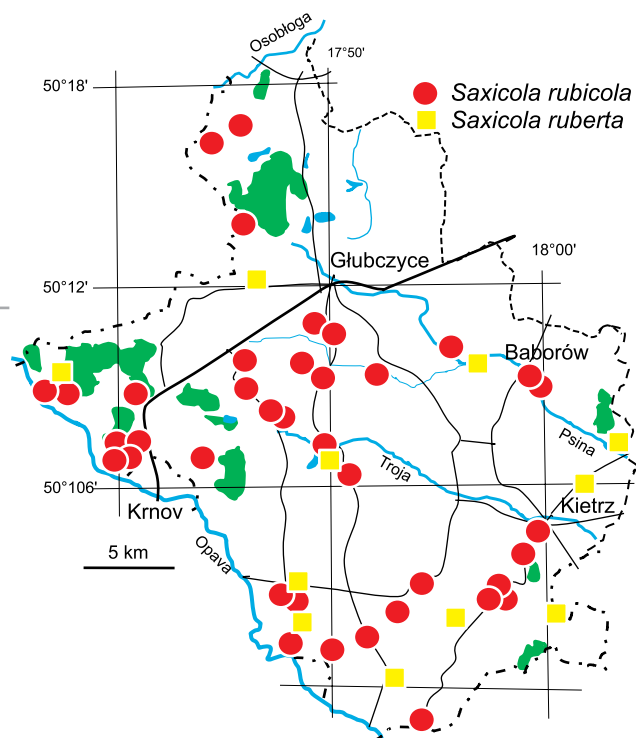
26 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych kląskawki i pokląskwy
w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

Kląskawka | *Saxicola rubicola*

W latach 2017–2018 wykazano 38 par lęgowych (ryc. 26). Była więc znacznie liczniejsza niż gatunek pokrewny. Ani Kollibay (1906), ani Pax (1925) nie podają jej jako lęgowej na Ziemi Głubczyckiej. W latach 1978–1987 stwierdzona tylko na trzech stanowiskach nad rzeką Psiną i na dwóch stanowiskach w okolicach Baborowa (Dyrzc i in. 1991).

Kos | *Turdus merula*

W latach 2017–2018 zarówno w Lesie Głubczyckim (7,9%), jak i w lasach Gór Opawskich (6,5%) należał do dominantów (Kopij 2021a, 2023a). Stwierdzony w 77 spośród 84 badanych wiosek (88%) w łącznej liczbie 278 par; był tam dominantem (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 123 par lęgowych (Kopij 2022a). Dość licznie gniazduje również w miastach – w Głubczycach, Kietrzu i Baborowie (Kopij 2017b, 2018), a w parkach miejskich jest nawet dominantem. Wszędzie jest liczniejszy od śpiewaka. Proporcja „kos : śpiewak” wynosiła w lasach Gór Opawskich: 0,60 : 0,40 ($n = 108$) (Kopij 2023a); w Lesie Głubczyckim: ($n = 159$): 0,67 : 0,33 (Kopij 2021a); w wioskach: 0,63 : 0,37 ($n = 123$) (Kopij 2023b).

27 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych kwiczoła i paszkota w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

28 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych świerszczaka
i strumieniówki w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

Kwiczoł | *Turdus pilaris*

W latach 2017–2018 wykazano 32 pary lęgowe (ryc. 27).

Śpiewak | *Turdus philomelos*

W Lesie Głubczyckim i w lasach Gór Opawskich należał do subdominantów (odpowiednio 4,0% i 4,3%) (Kopij 2021a, 2023a). Stwierdzony w 46 spośród 84 badanych wiosek (53%) w łącznej liczbie 78 par. Był tam również subdominantem. Najwięcej par (5) wykazano w Pomorzowicach (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 50 par lęgowych (Kopij 2022a). Gniazduje także w miastach – Głubczycach, Kietrzu i Baborowie (Kopij 2017b, 2018), choć znacznie rzadziej niż kos.

Paszkot | *Turdus viscivorus*

W latach 2017–2018 stwierdzono 6 par lęgowych (ryc. 27).

Świerszczak |

Locustella naevia

W latach 2017–2018 wykazano 10 par lęgowych (ryc. 28).

Strumieniówka |

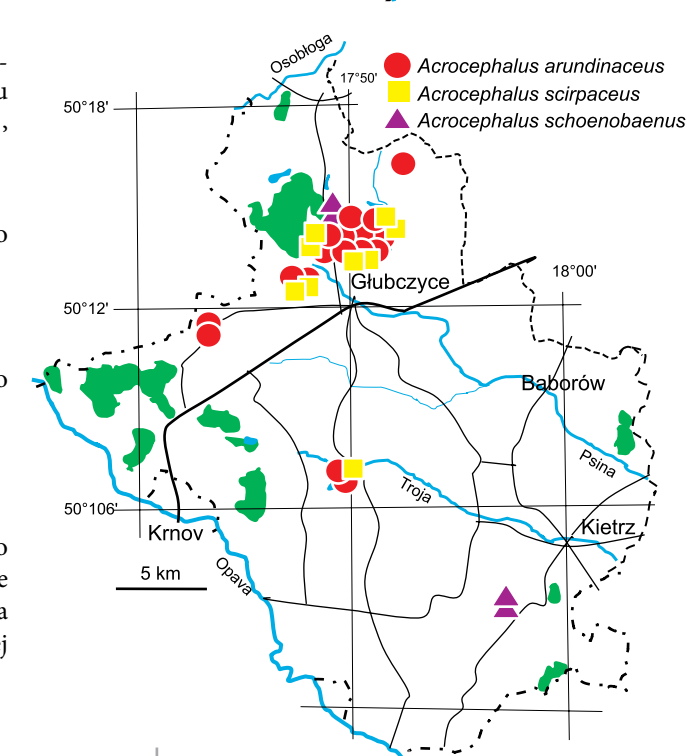
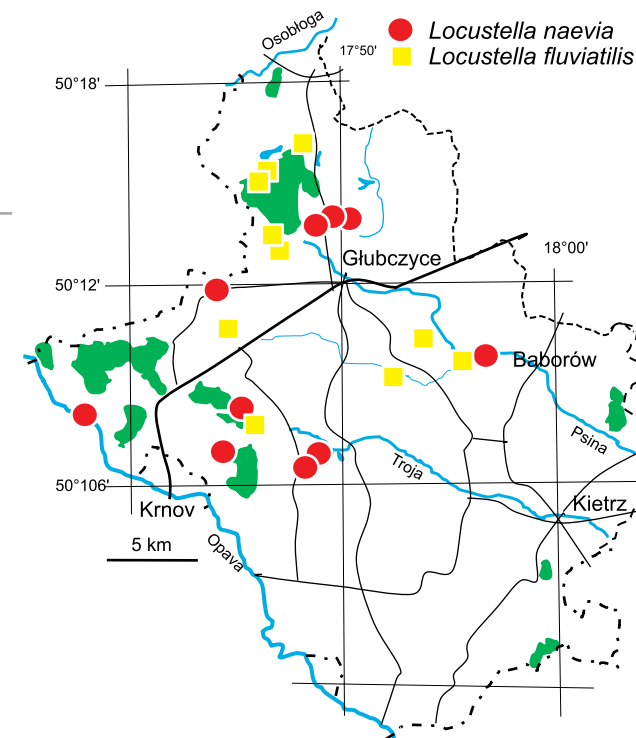
Locustella fluviatilis

W latach obserwacji odnotowano 10 par lęgowych (ryc. 28). Wydaje się, że w latach 70. XX w. była liczniejsza na Ziemi Głubczyckiej (Ludorowski 1978).

+Brzęczka |

Locustella luscinioides

W latach 1978–1987 zlokalizowano jedno stanowisko nad rzeką Psiną koło Baborowa (Dyrzc i in. 1991).

29 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych trzciniaka, trzcinniczka i rokitniczki w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

30 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych jarzębatki w latach 2017–
2018 na Ziemi Głubczyckiej

Rokitniczka |

Acrocephalus schoenobaenus
W latach 2017–2018 policzono
4 pary lęgowe (ryc. 29).

Łozówka |

Acrocephalus palustris
W 2018 r. na transektach w kraj-
obrazie rolniczym o łącznej dłu-
gości 361 km wykazano 110 par lęgowych
(Kopij 2022a). Stwierdzona również na obrze-
żach 27 spośród 84 badanych wiosek (31%)
(Kopij 2023b).

Trzcinniczek |

Acrocephalus scirpaceus
W latach 2017–2018 wykazano 9 par lęgo-
wych (ryc. 29).

Trzciniak | *Acrocephalus arundinaceus*

W latach 2017–2018 stwierdzono łącznie
17 par lęgowych, w tym 10 par na stawach
w Zawiszycach (ryc. 29).

Zaganiacz | *Hippolais icterina*

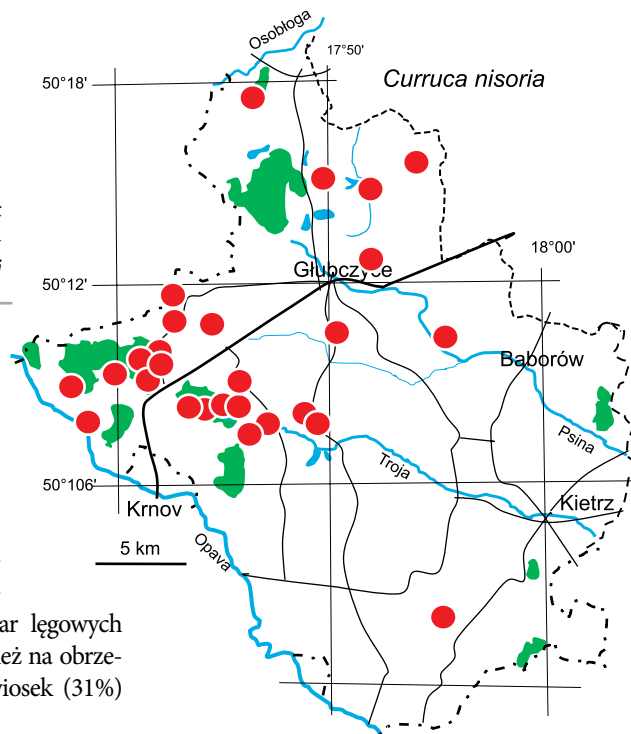
Stwierdzony w 53 spośród 84 badanych
wiosek (61%) w łącznej liczbie 75 par (Kopij
2023b). W 2018 r. na transektach w kraj-
obrazie rolniczym (łączna długość 361 km)
wykryto 37 par lęgowych (Kopij 2022a).
Gniazduje także w miastach, np. 8 par wy-
kazano w parku miejskim w Głubczycach
(Kopij 2017b).

Jarzębatka | *Curruca nisoria*

W latach 2017–2018 wykazano 27 par lę-
gowych, w tym 14 par w niższych partiach
Gór Opawskich (ryc. 30).

Piegża | *Curruca curruca*

Stwierdzona w 44 spośród 84 badanych
wiosek (51%) w łącznej liczbie 58 par

(Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach
w krajobrazie rolniczym (łączna długość
361 km) wykazano 6 par lęgowych (Kopij
2022a). Proporcja „piegża : cierniówka :
gajówka : kapturka” kształtowała się w wio-
skach następująco: 0,37 : 0,11 : 0,07 : 0,46
($n = 158$) (Kopij 2023b).

Cierniówka | *Curruca communis*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie
rolniczym o łącznej długości 361 km po-
liczono 150 par lęgowych (Kopij 2022a).
Proporcja „cierniówka : kapturka : piegża :
gajówka : jarzębatka” w krajobrazie rol-
niczym przedstawiała się jak: 0,46 : 0,41 :
0,02 : 0,04 : 0,07 ($n = 324$) (Kopij 2022a).
Stwierdzona też w 17 spośród 84 bada-
nych wiosek (20%) w łącznej liczbie 19 par
(Kopij 2023b).

Gajówka | *Sylvia borin*

Niezbyt liczna. Stwierdzona w 11 spośród
84 badanych wiosek (13%) (Kopij 2023b).
W 2018 r. na transektach w krajobrazie rol-
niczym o łącznej długości 361 km wykaza-
no 12 par lęgowych (Kopij 2022a). Liczniej
występuje w dolinie Opawy i Opawicy.

31 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych zniczka w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

Kapturka |

Sylvia atricapilla

Bardzo licznie gniazduje w lasach i róż-
nego typu zadrzewieniach. W Lesie Głubczyckim
należała do dominantów (9,3%); po ziębie była tam
najliczniejszym gatunkiem ptaka (Kopij 2021a).
Również w lasach Gór Opawskich była gatunkiem do-
minującym (8,4%) i po ziębie najliczniejszym
(Kopij 2023a). Stwierdzona w 72 spo-
śród 84 badanych wiosek (83%) w łącz-
nej liczbie 192 par; była tam dominan-
tem; najwięcej par (12) wykryto w Piel-
grzymowicach (Kopij 2023b). W 2018 r.
na transektach w krajobrazie rolniczym
o łącznej długości 361 km wykazano 133
pary lęgowe (Kopij 2022a). Licznie gniaz-
duje także w zieleni miejskiej, np. 8 par
w parku miejskim w Głubczycach (Kopij
2017b).

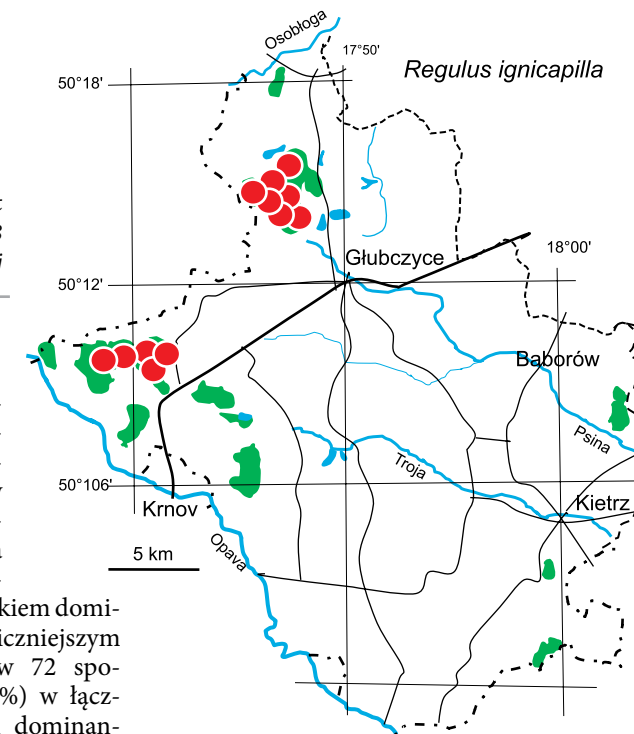
Świstunka leśna |

Phylloscopus sibilatrix

Dość licznie gniazduje w lasach. W Lesie
Głubczyckim i w lasach Gór Opawskich
była w latach 2017–2018 gatunkiem sub-
dominującym (odpowiednio 3,6% i 3,3%;
Kopij 2021a, Kopij 2023a).

Pierwiosnek | *Phylloscopus collybita*

Bardzo licznie gniazduje w lasach i róż-
nego typu zadrzewieniach. W Lesie
Głubczyckim należał do subdominan-
tów (4,3%) (Kopij 2021a). W lasach Gór
Opawskich był gatunkiem dominującym
(7,5%) (Kopij 2023a). Stwierdzony w 26
spośród 84 badanych wiosek (30%) w łącz-
nej liczbie 39 par (Kopij 2023b). W 2018 r.
na transektach w krajobrazie rolniczym
na długości 361 km wykazano 25 par lę-
gowych (Kopij 2022a). Dość rzadki w zie-
leni miejskiej. W lasach Gór Opawskich

proporcja zarejestrowanych par lęgowych
„pierwiosnek : piecuszek : świstunka leśna”
wynosiła 0,48 : 0,30 : 0,22 ($n = 155$ par)
(Kopij 2023a); w Lesie Głubczyckim: 0,44 :
0,19 : 0,37 ($n = 155$) (Kopij 2021a).

Piecuszek | *Phylloscopus trochilus*

Dość licznie gniazduje w młodszych lasach
liściastych. W Lesie Głubczyckim należał
do gatunków recesywnych (Kopij 2021a),
a w lasach Gór Opawskich był subdomi-
nantem (4,7%) (Kopij 2023a). Nie wykaza-
no go w zieleni wiejskiej i miejskiej.

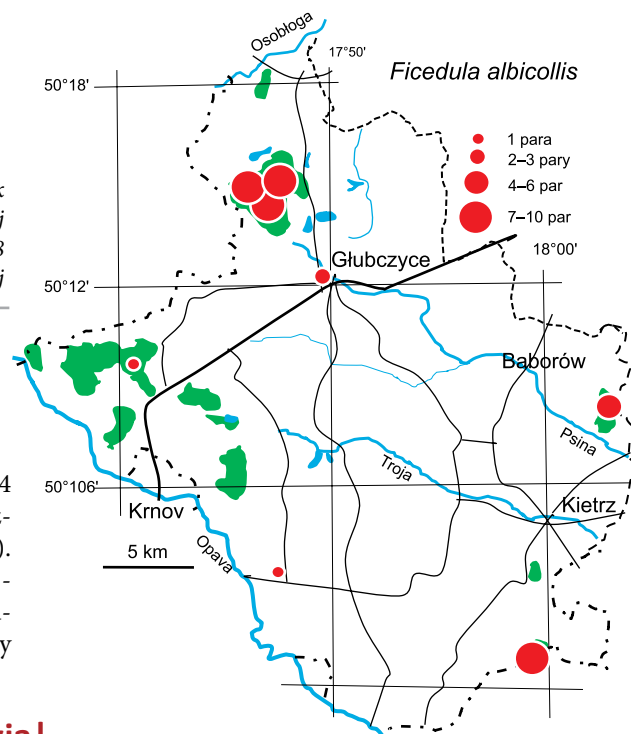
Mysikrólik | *Regulus regulus*

W lasach Gór Opawskich był gatunkiem
subdominującym (2,5%) (Kopij 2023b).
Proporcja zarejestrowanych par lęgowych
mysikrólika do zniczka wynosiła w Lesie
Głubczyckim 0,66 : 0,34 ($n = 29$ par obu
gatunków) (Kopij 2021a).

Zniczek | *Regulus ignicapilla*

W latach 2017–2018 policzono 12 par lę-
gowych (ryc. 31).

32 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych muchołówki białoszyjnej w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Muchołówka szara | *Muscicapa striata*

Stwierdzona w 42 spośród 84 badanych wiosek (51%) w łącznej liczbie 67 par (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 23 pary lęgowe (Kopij 2022a).

Muchołówka białoszyja |

Ficedula albicollis

W latach 2017–2018 wykazano 35 i 50 par lęgowych, w tym 21 i 30 par w Lesie Głubczyckim, 7 i 10 par w rezerwacie „Rozumice” i 4 i 6 par w lesie koło Rakowa (ryc. 32). W latach 1978–1987 znano trzy stanowiska: koło Rakowa, Baborowa i Głubczyc (Dyrz i in. 1991).

Muchołówka żałobna |

Ficedula hypoleuca

Nielicznie lęgowa w lasach. W Lesie Głubczyckim w 2017 r. stwierdzono zaledwie dwie pary (Kopij 2021a).

Raniuszek | *Aegithalos caudatus*

Średnio licznie lęgowy w lasach.

Sikora uboga | *Poecile palustris*

Średnio licznie lęgowa w lasach.

Czarnogłówna | *Poecile montanus*

Nielicznie lęgowa w lasach. Pax (1925) nie podaje jej dla Ziemi Głubczyckiej.

Czubatka | *Lophophanes cristatus*

Nieliczna w lasach sosnowych.

Sosnowka | *Periparus ater*

Nielicznie lęgowa w lasach iglastych. W Lesie Głubczyckim należała w 2017 r. do subdominantów (2,2%) (Kopij 2021a).

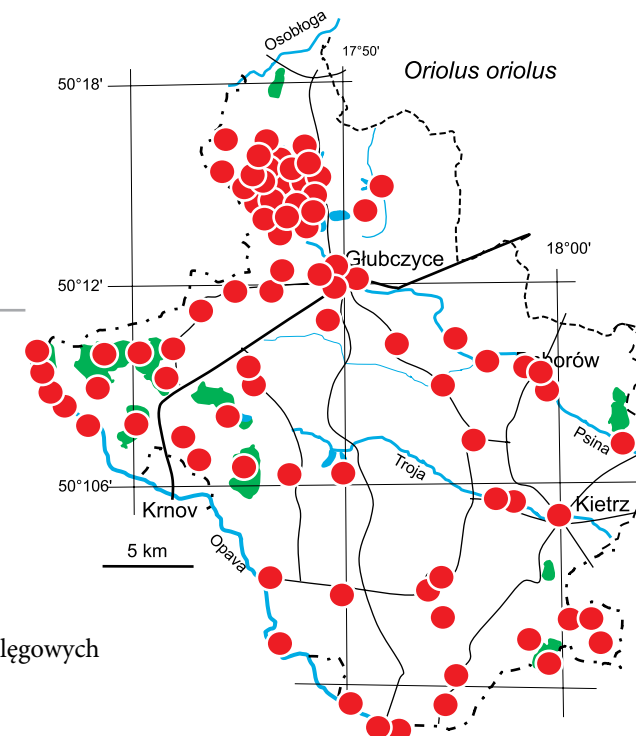
Modraszka | *Cyanistes caeruleus*

Bardzo licznie gniazduje w lasach, różnego typu zadrzewieniach i ogrodach. Stwierdzona w 23 spośród 84 badanych wiosek (26%), najliczniejsza (12 par) w Lisieciach (Kopij 2023b). Licznie gniazduje w drzewostanach miejskich. W lasach, zadrzewieniach i parkach podworskich należała do subdominantów. Proporcje „bogotka : modraszka” przedstawiały się w Lesie Głubczyckim jak 0,68 : 0,32 ($n = 114$); w Górach Opawskich 0,77 : 0,23 ($n = 83$); w wioskach 0,63 : 0,37 ($n = 62$) (Kopij 2022a), a w krajobrazie rolniczym: 0,65 : 0,35 ($n = 55$) (Kopij 2022a).

Bogatka | *Parus major*

Bardzo licznie gniazduje w lasach, różnego typu zadrzewieniach i w ogrodach. W Lesie Głubczyckim należała do dominantów (5,8%) (Kopij 2021a). Również w lasach

33 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych wilgi w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Gór Opawskich była gatunkiem dominującym (6,4%) (Kopij 2023a). Stwierdzona w 39 spośród 84 badanych wiosek (45%) w łącznej liczbie 54 par (Kopij 2023b). Licznie też gniazduje w drzewostanach miejskich. W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km wykazano 36 par lęgowych (Kopij 2022a).

Kowalik | *Sitta europaea*

Licznie gniazduje w lasach i większych zadrzewieniach. W Lesie Głubczyckim należał do subdominantów (2,3%) (Kopij 2021a). Również w lasach Gór Opawskich był gatunkiem subdominującym (4,1%) (Kopij 2023a).

Pęczacz leśny | *Certhia familiaris*

Średnio licznie lęgowy w lasach. Nie wykryto go w drzewostanach zieleni miejskiej. Proporcja zarejestrowanych par i rewirów pęczacza leśnego do pęczacza ogrodowego wynosiła w Górach Opawskich 1,00 : 0,00 ($n = 5$) (Kopij 2023a), w Lesie Głubczyckim 0,50 : 0,50 ($n = 14$) (Kopij 2021a).

Pęczacz ogrodowy |

Certhia brachydactyla

Gniazdował w Lesie Głubczyckim, a nawet w parku miejskim w Głubczycach (Kopij 2017b), ale nie wykazany w Górach Opawskich (Kopij 2023a). Sporadycznie gniazduje w miejskich drzewostanach i parkach podworskich.

Wilga | *Oriolus oriolus*

W latach 2017–2018 wykazano łącznie 82 pary lęgowe (ryc. 33).

Gąsiorek | *Lanius collurio*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 58 par lęgowych (Kopij 2022a).

Srokosz | *Lanius excubitor*

W 2018 r. wykazano 4 pary lęgowe: koło Pomorzowic, między Dzierżkowicami a Wiechowicami, między Suchą Psiną a Boguchwałowem i w Górach Opawskich koło Radyni.

Sójka | *Garrulus glandarius*

Średnio licznie lęgowa w lasach.

Sroka | *Pica pica*

Zaskakująco nieliczna. Stwierdzona jedynie w 4 spośród 84 badanych wiosek (5%) w łącznej liczbie 4 par (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano tylko jedną parę (Kopij 2022a). W miastach (Głubczyce, Kietrz, Baborów) również nieliczna (Kopij 2017b, 2018).

34 | Młody srokoz
fot. Grzegorz Kopij

*Orzechówka | *Nucifraga caryocatactes*

W 2017 r. prawdopodobnie gniazdowała w lesie koło wsi Mokre.

Kawka | *Corvus monedula*

W latach 2017–2018 wykazano 6 koloni lęgowych w łącznej liczbie 40–60 par lęgowych (ryc. 35).

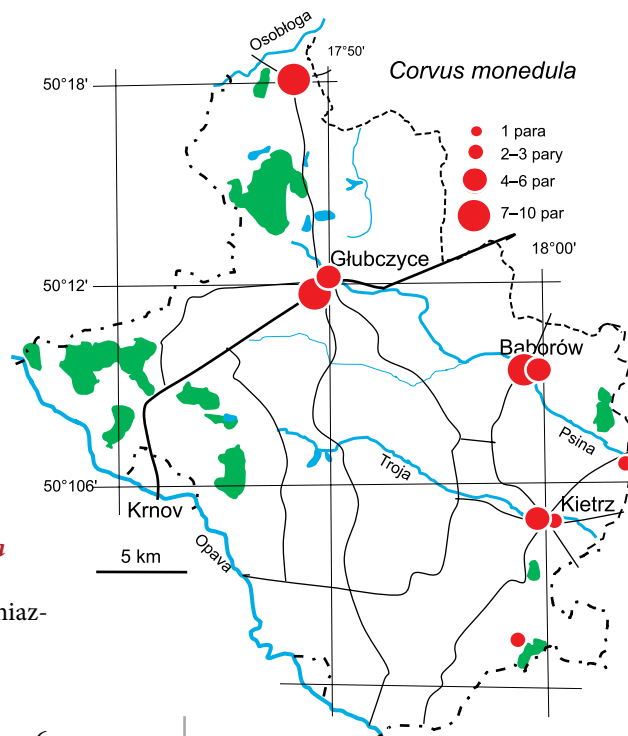
Gawron | *Corvus frugilegus*

W 2017 r. w parku miejskim w Głubczycach naliczono 108 gniazd; w parku przykościelnym w Kietrze 46 gniazd; na cmentarzu w Kietrze 30–40 gniazd; w parku miejskim w Kietrze – 33 (Kopij 2017b, 2018). W latach 1922–1923 funkcjonowały w powiecie głubczyckim dwie kolonie lęgowe: Szonów [Schonauer Wald] – 300 gniazd (kolonia założona w 1908 r.) i Rogożany [Rosener Horken] – 300 gniazd [kolonia istniała jeszcze przed I wojną światową] (Pax 1925). W 1931 r. gniazdował w: Rogożanach – 268 gniazd, Lisieścicach [Kreuzwald k. Leissnitz] – 596 gniazd, Kazimierzu [Kasimirer Kiefernwald] – 797 gniazd, Dziełowie [Eiglauser Kiefernwaldchen] – 120 gniazd (Brinkmann 1931). W latach 1978–1987 kolonie lęgowe funkcjonowały w Rozumicach (>100 gniazd), Pliszczu (21–100 gniazd), Nowej Cerekwi (<20 gniazd) i Klisinie (< 100 gniazd) (Dyrcz i in. 1991). W latach 1990–1992 wykazano gniazdowanie w Klisinie: 101–250 gniazd

i Głubczycach: 51–100 gniazd, nie przeprowadzono jednak wówczas kontroli w Kietrze, Baborowie i Nowej Cerekwi (Czapulak i Betleja 2002). W latach 1998–1999 gniazdowanie wykazano w Głubczycach – 251–500 gniazd, Klisinie – 251–500 gniazd i Kietrze – 1–50 gniazd; w Baborowie kolonia była wówczas opuszczona, a Nowej Cerekwi nie kontrolowano (Czapulak i Betleja 2002). W latach 2013–2014 kolnie lęgowe wykazano w Głubczycach (283 gniazd) i Klisinie (12 gniazd) (Jerzak i in. 2017); census był jednak niekompletny.

Wrona siwa | *Corvus cornix*

Zaskakująco nieliczna. Stwierdzona tylko w 2 spośród 84 badanych wiosek (2%) w liczbie 2 par (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 11 par lęgowych (Kopij 2022a).

35 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych kawki w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

36 | Rozmieszczenie stanowisk lęgowych kruka w latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej

Kruk | *Corvus corax*

W latach 2017–2018 wykazano 14 par lęgowych, z tego 8 w Górach Opawskich i 3 w Lesie Głubczyckim (ryc. 36). W latach 1978–1987 gniazdował w lesie koło Rakowa (Dyrcz i in. 1991). Wcześniej nie był notowany jako lęgowy (Pax 1925; Dyrcz i in. 1991)

Szapak | *Sturnus vulgaris*

Bardzo licznie gniazduje w zieleni miejskiej, zwłaszcza w parkach. W wioskach, obok wróbla, dymówki i sierpówki, należy do najliczniejszych gatunków lęgowych (dominant). Stwierdzony w 70 spośród 84 badanych wiosek (81%) (Kopij 2023b). W Lesie Głubczyckim należał w 2017 r. do subdominantów (3,4%) (Kopij 2021a).

Wróbel | *Passer domesticus*

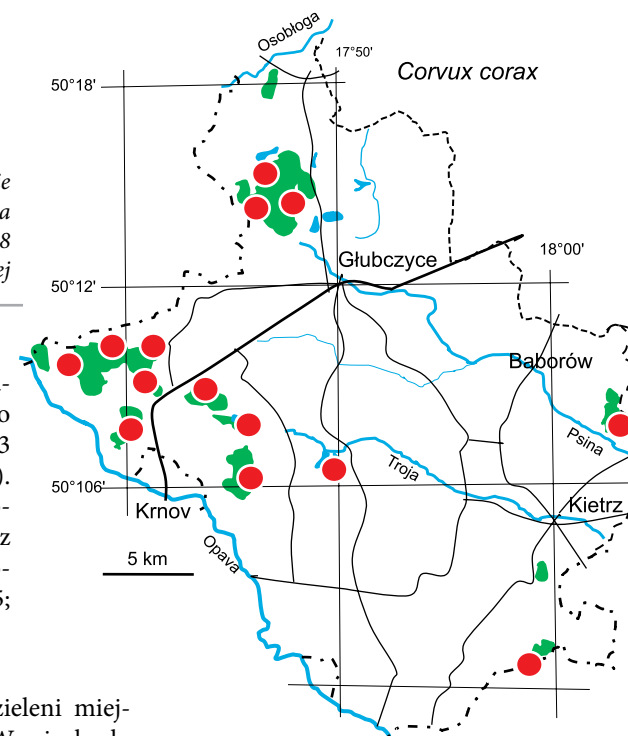
W miastach i wioskach był najliczniejszym gatunkiem lęgowym. Stwierdzony w 74 spośród 84 badanych wiosek (85%) (Kopij 2023b). W śródmieściu Głubczyc był najliczniejszym gatunkiem lęgowym (Kopij 2017b).

Mazurek | *Passer montanus*

Stwierdzony w 42 spośród 84 badanych wiosek (48%) (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 89 par lęgowych (Kopij 2022a). Licznie też gniazduje w zieleni miejskiej (parki, skwery, cmentarze, aleje), zwłaszcza w starych lipach.

Zięba | *Fringilla coelebs*

Bardzo licznie gniazduje w lasach i różnego typu zadrzewieniach. W Lesie Głubczyckim należała do dominantów (12,7%);

była tam najliczniejszym gatunkiem (Kopij 2021a). W lasach Gór Opawskich była w latach badań gatunkiem dominującym (13,4%) i najliczniejszym (Kopij 2023a). Stwierdzona w 69 spośród 84 badanych wiosek (89%) w łącznej liczbie 182 par; była tam dominantem (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 220 par lęgowych (Kopij 2022a).

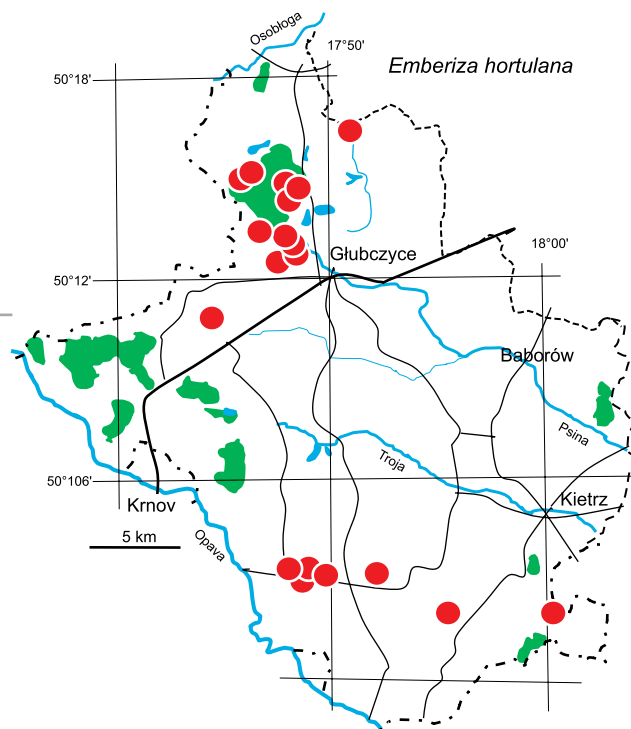
Kulczyk | *Serinus serinus*

Stwierdzony w 74 spośród 84 badanych wiosek (85%) w łącznej liczbie 185 par; był tam dominantem (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) policzono 14 par lęgowych (Kopij 2022a). Unika lasów.

Dzwoniec | *Chloris chloris*

Stwierdzony w 62 spośród badanych wiosek (71%) w łącznej liczbie 143 par; był tam subdominantem (Kopij 2023b). Dość licznie gniazduje również w miastach. W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 22 pary lęgowe (Kopij 2022a). Unika lasów.

37 | Rozmieszczenie stanowisk
lęgowych ortolana
w latach 2017–2018
na Ziemi Głubczyckiej

Szczygieł |

Carduelis carduelis

Stwierdzony w 58 spośród 84 badanych wiosek (67%) w łącznej liczbie 101 par; był tam subdominantem (Kopij 2023b). W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 103 pary lęgowe (Kopij 2022a). Stosunek liczbowy „szczygieł : dzwonec : makolągwa : kulczyk : zięba:” przedstawiał się w krajobrazie rolniczym w następujących proporcjach: 0,27 : 0,06 : 0,05 : 0,04 : 0,58 ($n = 379$) (Kopij 2022a); w wioskach: 0,18 : 0,20 : 0,17 : 0,23 : 0,22 ($n = 317$) (Kopij 2022a).

Makolągwa | *Linaria cannabina*

Stwierdzona w 54 spośród 84 badanych wiosek (62%) w łącznej liczbie 112 par; była tam subdominantem (Kopij 2023b). Znacznie rzadsza w otwartym krajobrazie rolniczym, gdzie wykazano jedynie 20 par (Kopij 2022a).

Krzyżodziób świerkowy |

Loxia curvirostra

W Lesie Głubczyckim w 2017 r. stwierdzono 3 pary lęgowe (Kopij 2021a). W lasach Gór Opawskich w latach 2017–2018 policzono 2 pary lęgowe; jednak może być tu liczniejszy (Kopij 2023a).

Gil | *Pyrrhula pyrrhula*

W Lesie Głubczyckim w 2017 r. wykazano jedną parę lęgową; z uwagi na stosunkowo duży udział świerka może być tu znacznie liczniejszy (Kopij 2021a). Pax

(1925) nie podaje gila jako lęgowego na Ziemi Głubczyckiej. W latach 1978–1987 znane było stanowisko lęgowe tylko koło Baborowa (Dyrz i in. 1991).

Grubodziób |

Coccothraustes coccothraustes

Średnio licznie lęgowy w lasach. Dwie pary stwierdzono też w parku miejskim w Głubczycach (Kopij 2017b).

Trznadel | *Emberiza citrinella*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 303 pary lęgowe, obok skowronka był tam najliczniejszym gatunkiem (Kopij 2022a). Stwierdzony w 38 spośród 84 badanych wiosek (44%) w łącznej liczbie 58 par (Kopij 2023b). W Lesie Głubczyckim należał do subdominantów (3,1%) (Kopij 2021a). W lasach Gór Opawskich był gatunkiem dominującym (7,7%) (Kopij 2023a). Stosunek liczbowy „trznadel : potrzyszcz : potrzos : ortolan” przedstawiał się w krajobrazie rolniczym jak 0,69 : 0,21 : 0,06 : 0,04 ($n = 440$) (Kopij 2022a).

Ortolan | *Emberiza hortulana*

W latach 2017–2018 wykazano 19 par lęgowych (ryc. 37).

Potrzos | *Emberiza schoeniclus*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym (łączna długość 361 km) wykazano 27 par lęgowych (Kopij 2022a).

Potrzyszcz | *Emberiza calandra*

W 2018 r. na transektach w krajobrazie rolniczym o łącznej długości 361 km policzono 94 pary lęgowe (Kopij 2022a).

Ogólna charakterystyka awifauny lęgowej

Na Ziemi Głubczyckiej stwierdzono dotychczas 135 gatunków lęgowych, w tym 3 gatunki prawdopodobnie lęgowe (drop, sóweczka i orzechówka), 5 gatunków dawniej lęgowych i 2 gniazdujące tuż przy granicy badanego terenu. Stanowi to 61,9% gatunków lęgowych stwierdzonych w latach 1990–2004 na terenie całego kraju (Sikora i in. 2007) i 66,9% gatunków lęgowych stwierdzonych w latach 1990–2014 na Śląsku (Smyk i Stawarczyk 2015). W porównaniu z terenami sąsiednimi o podobnej wielkości, gdzie awifauna lęgowa była badana w ostatnich latach, liczba ta jest tylko nieco niższa: na Ziemi Niemodlińskiej wykazano 146 (Kopij 2001, 2002, 2011a, 2012b, 2016a, b), na Ziemi Nyskiej 144 (Kopij 2012a), a na Ziemi Prudnickiej 127 gatunków lęgowych lub prawdopodobnie lęgowych (Kopij 2017a, 2019b).

Na ogólną liczbę 135 lęgowych i prawdopodobnie lęgowych gatunków stwierdzonych dotąd na Ziemi Głubczyckiej 58 (43,0%) stanowią Non-Passeriformes, a 77 (57,0%) Passeriformes. Tuż przy granicach

badanego terenu gniazdowały dwa inne gatunki: nurogęs i orlik krzykliwy.

W latach 2017–2018 na Ziemi Głubczyckiej stwierdzono po raz pierwszy takie gatunki lęgowe, jak: nurogęs, czaple siwą, bączka, bociana czarnego, błotniaka zbożowego i łąkowego, żurawia, brodzca piskliwego, mewę pospolitą, rybitwę zwyczajną, siniaka, żołą, orzechówkę, a w 2020 r. – uszatkę błotną.

Po II wojnie światowej nie potwierdzono gniazdowania cietrzewia, kraski i pluszcza, a po 1987 r. – brzęczki. Wykazano wyraźny wzrost liczebności takich gatunków, jak: błotniak stawowy, przepiórka, jastrząb, krogulec, pustułka, pliszka górską, kłaskawka, muchołówka białoszyja i kruk. Spadek liczebności wykazano natomiast dla czernicy, bociana białego, kuropatwy, bażanta i gawrona.

Ochrony awifauny

Z gniazdujących na Ziemi Głubczyckiej gatunków 20 figuruje w Załączniku 1 tzw. Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywa 79/409/EWG z dn. 2.04.1979 r.): bocian biały, bocian czarny, bączek, trzmiełojad, bielik, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, błotniak zbożowy, żuraw, derkacz, rybitwa rzeczna, puchacz, zimorodek, dzięcioł czarny, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł średni, jarzębatka, muchołówka białoszyja, gąsiorzek i ortolan. Cztery ostatnie gatunki gniazdują na Ziemi Głubczyckiej dość licznie; podobnie bocian biały i błotniak stawowy.

Największym zagrożeniem dla awifauny lęgowej Ziemi Głubczyckiej jest wzrastająca chemizacja i kolektywizacja rolnictwa. Zagrożeniem dla ptaków gniazdujących na łąkach (zwłaszcza w dolnie Psiny)

PODZIĘKOWANIA

Autor składa serdeczne podziękowania Piotrowi Zabłockiemu za uzupełnienia dotyczące stanowisk lęgowych błotniaka łąkowego oraz Joachimowi i Arturowi Siekierom za uzupełnienie danych o populacji bociana białego.

może być zaniechanie ich użytkowania, zarastanie drzewami i krzewami oraz przekształcenie na grunty orne. Masowe wycinanie świerków w lasach może spowodować spadek liczebności, a nawet całkowite wycofanie się takich gatunków, jak zniczek, mysikrólik, gil i krzyżodziób świerkowy.

Obok istniejących już przestrzennych form ochrony przyrody na Ziemi Głubczyckiej, jak rezerwat przyrody Rozumice (Kopij 2022b) i Gipsowa Góra (Kopij 2021b) oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Mokre-Lewice (Kopij 2023a) i Las Głubczycki (Kopij 2021a) należałoby otoczyć ochroną inne, cenne przyrodniczo obszary, szczególnie istotne jako miejsca gniazdowania i żerowania ptaków i innych grup zwierząt. Jako obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000 proponuje się do ochrony las położony koło Rakowa.

Fragmety dolin rzecznych Osobłogi koło Klisina oraz Psiny i Złotnika, z rozleglejszymi płacami trzciny i łąk należy otoczyć ochroną jako użytki ekologiczne. Ze względu na bogactwo awifauny Las Głubczycki wraz z pobliskimi stawami koło Zawiszyc powinien być chroniony jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Grzegorz Kopij

e-mail: grzegorz.kopij@up.wroc.pl
Zakład Ekologii Kręgowców
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
ul. Koźuchowska 5b, 51-631 Wrocław

LITERATURA

Albeko 2020. Program ochrony środowiska dla powiatu głubczyckiego na lata 2021–2024 z perspektywa na lata 2025–2028. Nieopublikowany raport. Albeko, Opole.

Beuch S., Biwo T., Grochowski P., Czechowski P., Lenkiewicz W., Przymencki M., Wasiak P., Betleja J., Bzoma S. 2021. Aktualny stan populacji lęgowej czapli siwej *Ardea cinerea* i kormorana *Phalacrocorax carbo* w Śląskim Regionie Ornitolologicznym. Ptaki Śląska 27: 7–25.

Bibby C.L., Burgess N.D., Hill D.A. 2012. Bird Census Techniques. Academic Press, London.

Brinkmann M. 1930a. Der weisse und der schwarze Storch in Oberschlesien. Der Oberschlesier, Oppeln: 1–32.

Brinkmann M. 1930b. Saatkrähekolonien in Oberschlesien. Schriftenreihe der Vereinigung für Oberschlesische Heimatkunde 5: 37–38.

Brinkmann M. 1931. Saatkrähekolonien in Oberschlesien. Der Oberschlesier 13: 522–532.

Brinkmann M. 1932. Die Saatkrähenkolonien in Oberschlesien. Schriftenreihe der Vereinigung für Oberschlesische Heimatkunde 5: 15–25.

Brinkmann M. 1933a. Uferschwalbenzahlung in Oberschlesien. Berichte des Vereins Schlesischer Ornithologen 18 (1): 24.

Brinkmann M. 1933b. Die Storchbesetzung in den Ortschaften Oberschlesiens. Der Oberschlesier 15: 282–286.

Brinkmann M. 1933c. Schlussfolgerungen aus den Ergebnissen der Storchzählung. Der Oberschlesier 15: 282–286.

Brinkmann M. 1933d. Fünf Jahre Storchbeobachtung in Oberschlesien. Schriftenreihe der Vereinigung für Oberschlesische Heimatkunde 7: 1–26.

Brinkmann M. 1934. Die Veränderungen im Bestande des weissen Storches (*Ciconia ciconia*) in Oberschlesien. Journal für Ornithologie 82(3): 420–434.

Brinkmann M. 1935a. Der Bestand des weissen Storches (*Ciconia c. ciconia* L.) in Ober- u. Nieder-

schlesien nach der Zählung von 1934. Berichte des Vereins Schlesischer Ornithologen 20: 33–58.

Brinkmann M. 1935b. Der Weisse Storch in Oberschlesien, einschliesslich Ostoberschlesien. Der Oberschlesier 17(4): 227–230.

Brinkmann M. 1938. Die Uferschwalbenkolonien in Oberschlesien. Der Oberschlesier 20: 411–

Brinkmann M. 1944. Veränderungen des Lachmöwenbestandes in Oberschlesien. Berichte des Vereins Schlesischer Ornithologen 28: 43–46.

Cempulik P., Lewandowska J. 2016. Rozmieszczenie, liczebność i środowisko lęgowe błotniaka stawowego *Circus aeruginosus* na Górnym Śląsku w latach 1981–2015. Ptaki Śląska 23: 111–133.

Czapulak A., Betleja J. 2002. Liczebność i rozmieszczenie kolonii lęgowych gawrona *Corvus frugilegus* na Śląsku w latach 90. XX wieku. Ptaki Śląska 14: 5–25.

Czapulak A., Wróblewska-Sabaj A. 2003. Liczebność i rozmieszczenie przepiórki *Coturnix coturnix* i derkacza *Crex crex* na Śląsku. Ptaki Śląska 15: 5–27.

Czubat A., Stelmaszyk M. 2016. Rozwój populacji lęgowej bielika *Haliaeetus albicilla* we wschodniej części Śląskiego Regionu Ornitolologicznego. Ptaki Śląska 23: 135–163.

Dyrca A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska – monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

Gorczewski A., Betleja J., Dobosz R., Hadaś T.B. 2007. Występowanie płomykówki *Tyto alba* w obiektach sakralnych województwa śląskiego i opolskiego. Kulon 12: 53–64.

Jerzak L., Szurlej-Kiełńska A., Beuch S., Frankiewicz J., Kołodziejczyk P., Matacz L. 2017. Rozmieszczenie i liczebność kolonii lęgowych gawrona *Corvus frugilegus* na Śląsku w latach 2013–2014. Ptaki Śląska 24: 75–88.

Kollibay P. R. 1906. Die Vögel der Preussischen Provinz Schlesien. Breslau.

Kondělka D., Petro R. 2007. První známý případ prokázaného hnízdění orla křiklavého (*Aquila*

pomarina) na severní Moravě a ve Slezsku ve dvacátém století. Časopis Slezského Zemského Muzea Série A, Vědy přírodní 56(2): 187.

Kondělka D., Petro R. 2008. Prvé známé případy prokázaného hnízdění jeřába popelavého (*Grus grus*) na Moravě a ve Slezsku. Sylvia 44: 67–68.

Kopij G. 1997. Pozyskanie kuropatwy *Perdix perdix* i bażanta *Phasianus colchicus* w województwie opolskim w latach 1963–1989. Przyroda Śląska Opolskiego 3: 44–46.

Kopij G. 2001. Awifauna Stawów Niemodlińskich. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 57 (1): 46–80.

Kopij G. 2002. Ptaki lasów i terenów otwartych Ziemi Niemodlińskiej. Przegląd Przyrodniczy 13: 131–148.

Kopij G. 2006. Zmiany w awifaunie lęgowej okolic Osobłogi na Śląsku Opawskim w II połowie XX wieku. Przyroda Śląska Opolskiego 12: 24–30.

Kopij G. 2007. Osobliwości florystyczne i faunistyczne Euroregionu Pradziad. W: Euroregion Pradziad. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad, Prudnik: 133–182.

Kopij G. 2011a. Monografia Przyrodnicza Gminy Korfantów. Urząd Gminy w Korfantowie, Korfantów.

Kopij G. 2011b. Wyniki ankiety dotyczącej występowania i liczebności wybranych gatunków gadów, ptaków i ssaków na Górnym Śląsku i na Śląsku Opolskim. Przyroda Śląska Opolskiego 17: 1–13.

Kopij G. 2012a. Awifauna lęgowa Ziemi Nyskiej. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 68(4): 259–287.

Kopij G. 2012b. Awifauna lęgowa Gminy Łambinowice na Śląsku Opolskim. Przyroda Śląska Opolskiego 18: 1–20.

Kopij G. 2015a. Population expansion of the Hoopoe *Upupa epops* in Silesia, SW Poland. Rivista Italiana di Ornithologia 85: 38–40.

Kopij G. 2015b. Bestandserholung von Seeadler *Haliaeetus albicilla*, Schwarzstorch *Ciconia nigra*, und Kranich *Grus grus* in Schlesien (SW Polen). Vogelwelt, 135: 121–129.

Kopij G. 2016a. Breeding avifauna of Niemodlin countryside (SW Poland) and its changes over the last 56 years (1962–2007). *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales* 65: 179–192.

Kopij G. 2016b. Awifauna lęgowa Puszczy Niemodlińskiej. *Przyroda Śląska Opolskiego* 22: 1–28.

Kopij G. 2017a. Ptaki lęgowe doliny Osobłogi w maju 2007 roku. *Przyroda Śląska Opolskiego* 23: 18–21.

Kopij G. 2017b. Ptaki lęgowe miasta Głubczyce w 2017 roku. *Przyroda Śląska Opolskiego* 23: 1–8.

Kopij G. 2018. Notatki ornitologiczne z Baborowa i Kietrza. *Przyroda Śląska Opolskiego* 24: 25–31.

Kopij G. 2019a. Breeding avifauna of Opava Mountains and their foothills, Opole Silesia. *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales* 68: 233–248.

Kopij G. 2019b. Awifauna lęgowa Ziemi Prudnickiej w latach 2007–2010 i jej przemiany na przestrzeni ostatnich 132 lat (1879–2010). *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 75(4): 265–317.

Kopij G. 2021a. Skład gatunkowy i liczebność ptaków lęgowych w Lesie Głubczyckim w 2017 r. *Przyroda Śląska Opolskiego* 27: 43–53.

Kopij G. 2021b. Ptaki lęgowe w rezerwacie przyrody „Gipsowa Góra” koło Kietrza. *Przyroda Śląska Opolskiego* 27: 54–56.

Kopij G. 2022a. Liczebność ptaków lęgowych w przydrożach krajobrazu rolniczego powiatu głubczyckiego w 2018 r. *Przyroda Śląska Opolskiego* 28: 1–25.

Kopij G. 2022b. Badania ilościowe nad awifauną lęgową lasów i zadrzewień wschodniej części Płaskowyżu Głubczyckiego. *Przyroda Śląska Opolskiego* 28: 37–41.

Kopij G. 2023a. Badania ilościowe nad awifauną lęgową lasów Gór Opawskich w powiecie głubczyckim (nadleśnictwo Prudnik). *Przyroda Śląska Opolskiego* 29: 24–28.

Kopij G. 2023b. Ptaki lęgowe w wioskach powiatu głubczyckiego w latach 2017–2018. *Przyroda Śląska Opolskiego* 29: 29–42.

Kopij G. 2023c. Awifauna lęgowa stawów w Zawiszczach koło Głubczyc. *Przyroda Śląska Opolskiego* 29: 43–46.

Kopij G. 2023d. Awifauna lęgowa okolic Koźła na Śląsku Opolskim. *Kulon* 28: 75–101.

Kopij G., Jeszka W., Jakubiec Z. 2001. Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego *Ciconia ciconia* na Śląsku Opolskim w drugiej połowie XX wieku. *Przyroda Śląska Opolskiego* 7: 1–36.

Ludorowski Z. 1978. Z obserwacji nad strumieniówką *Locustella fluviatilis* Wolf. *Przegląd Zoologiczny* 2(2): 170–178.

Nowak E. 1958. Rozprzestrzenianie się sierpówki, *Streptopelia decaocto* Friv., w Polsce. *Przegląd Zoologiczny* 2(2): 87–94.

Pax F. 1924. Die Saatkrähenkolonien Schlesiens. *Der Oberschlesier* 6: 326–329.

Pax F. 1925. Wirbeltierfauna von Schlesien. *Gebrüder Borntraeger*, Berlin.

Profus P. 2006. Bocian biały w województwie opolskim w roku 2004. W: Guziak R., Jakubiec Z. (red.). Bocian biały *Ciconia ciconia* (L.) w Polsce w roku 2004. PTPP „pro Natura”, Wrocław: 177–199.

Profus P., Mielczarek P. 1981. Zmiany liczebności bociana białego *Ciconia ciconia* (Linnaeus, 1758) w południowej Polsce. *Acta Zoologica Cracoviensia* 25: 139–218.

Rubacha S., Zabłocki P., Nagler M., Mulawa A., Sierakowski M. 2022. Współczesne łągi uszatki błotnej *Asio flammeus* w uprawach rolnych. *Ornis Polonica* 63: 391–397.

Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Poznań, Bogucki Wyd. Nauk.

Smyk B., Stawarczyk T. 2015. Zmiany składu gatunkowego awifauny Śląska w ciągu ponad 200 lat regionalnych badań ornitologicznych. *Ptaki Śląska* 22: 159–184.

Stadie R. 1929. Beiträge zur Biologie der Schlesischen Lachmöwenkolonien. *Berichte des Vereins Schlesischer Ornithologen* 15: 23–115.

Sztiwnia H., Wuczyński A., Betleja J., Jerzak L., Profus P., Siekiera A., Siekiera J., Szymczyk J. 2018. Stan populacji bociana białego *Ciconia ciconia* w Śląskim Regionie Ornitologicznym w 2014 roku. *Ptaki Śląska* 25: 83–98.

Uttendörfer O. 1932. Einige Ergebnisse von Gewölluuntersuchungen. *Zeitschrift für Säugetierkunde* 7: 259–261.

Uttendörfer O. 1939. Die Ernährung der deutschen Raubvögel und Eulen und ihre Bedeutung in der heimischen Natur. J. Neumann–Neudmann, Berlin: 1–412.

Uttendörfer O. 1952. Neue Ergebnisse über die Ernährung der Greifvögel und Eulen. Eugen Ulmer, Stuttgart: 1–230.